

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
Külkereskedelmi Kar

Virtuális kormányzás

A menekültválság kormányzati kommunikációja

Konzulens:

Krasztev Péter
Főiskolai docens

Készítette:

Vajda Tibor
Kommunikáció és médiatudomány
PR és szóvivői szakirány
2017

Tartalomjegyzék

Ábrajegyzék.....	3
Bevezető	4
Hipotézis és vizsgálati módszerek.....	5
Vizsgált időszak.....	11
Vizsgált időszak kezdőpontja	12
A vizsgált időszak végpontja	13
Előzmények	13
A médiapiac átrendeződése	13
Framing.....	16
Gazdasági keret.....	17
Biztonságtechnikai keret.....	18
Egészségügyi keret	20
Kulturális keret	21
Jogi keret.....	22
Framing – Talapzat.....	23
Szemiotikai interpretáció	24
Háborús retorika	24
Brüsszel	25
Megnevezés	26
Bevándorlás és a terrorizmus.....	30
Vizuális interpretáció.....	32
Politikai kommunikáció – Kommunikációs politika.....	37
Virtuálisan nem létező krízisek	38
Nemzeti konzultáció	39
Nemzeti konzultáció a bevándorlásról és a terrorizmusról	40

Nemzeti konzultáció 2017	42
Kvótanépszavazás.....	43
Alkotmánymódosítás	44
Az ellenzéki kommunikáció meghatározása	46
A keretek átemelése.....	46
Plakát háború	49
Primer kutatás bemutatása	50
Kutatási terv.....	50
Kutatási eredmények bemutatása	52
Összefoglalás	62
Mellékletek	66
Irodalomjegyzék	73

Ábrajegyzék

1. ÁBRA. KOVÁCS ZOLTÁN KORMÁNYSZÓVIVŐ ÉS LÁZÁR JÁNOS MINISZTERELNÖKSÉGET VEZETŐ MINISZTER SAJTÓTÁJÉKOZTATÓJA.....	33
2. ÁBRA BICSKEI VASUTÁLLOMÁS EMLÉKEZETES KÉPE. FOTÓ: POLYÁK ATTILA – ORIGO	34
3. ÁBRA BICSKEI VASUTÁLLOMÁS, ALTERNATÍV INTERPRETÁCIÓ. MTI FOTÓ: BALOGH ZOLTÁN	35
4. ÁBRA KELETI PÁLYAUDVARON ÖSSZEGYŰLT MENEKÜLTEK. MTI FOTÓ: MÁTÉ ZOLTÁN.....	36
5. ÁBRA RÖSZEKI HATÁR MTI FOTÓ: SOKI TAMÁS	37
6. ÁBRA A MENEKÜLTVÁLSÁG OKAIVAL TÖRTÉNŐ EGYETÉRTÉS MÉRTÉKE A MEGNEVEZÉS FÜGGVÉNYÉBEN. FORRÁS: SAJÁT KUTATÁS	54
7. ÁBRA KORMÁNYZATI ÁLLÍTÁSOKKAL TÖRTÉNŐ EGYETÉRTÉS MÉRTÉKE ÉS A MÉDIAFOGYASZTÁS ÖSSZEFÜGGÉSE. FORRÁS: SAJÁT KUTATÁS	58
8. ÁBRA KÜLFÖLDI TARTÓZKODÁS AZ ELMÚLT 5 ÉVBEN. FORRÁS: SAJÁT KUTATÁS	61

Bevezető

Politika és média egymástól nehezen elválasztható fogalmak. A politika, mint a hatalom megszerzésének és megtartásának eszköze, tudománya, egyesek szerint művészete, hiába való, ha az egyén vagy közösség nem ismeri ki és miként gyakorol felette hatalmat, esetleg közjogi alárendeltségének tényével sincs tisztában. A média, mint a tömegkommunikáció csatornája így elsődleges közvetítői szerepet kap a hatalom szemében a hatalom deklarálásában és fenntartásában. Azonban a média mint a tömegkommunikációs termékek elkészítésében és közvetítésében résztvevő szakemberek közössége ezzel a szereppel - feltételezve a demokratikus berendezkedést, és struktúrát - szabad akaratával élhet, vagy visszaélhet. Jogosan nevezhetnénk ezt a lehetőséget hatalomnak, nem véletlen tehát, hogy a három John Locke és Montesquieu által megfogalmazott hatalmi ág – törvényhozás, végrehajtás, igazságszolgáltatás – után később Edmund Burke terminológiáját használva¹ egy negyedik hatalmi ággal, a médiával² bővült.

Azonban a médiahasználat jelentősen megváltozott az elmúlt évtizedekben, amely komoly hatással volt a politikai gondolkodásmódra. A teljeség igénye nélkül említésre érdemes példa az „arab tavasz” néven elhíresült 2011-es közel-keleti események, amelyben a közösségi médianak múlhatatlan érdeme volt abban, hogy a forradalomban résztvevők kommunikációs platformjaként szolgált olyan országokban, ahol a szabad sajtóról megközelítőleg sem beszélhetünk. Ahogy Ekaterina Stepanova írja az események kapcsán „Nincs olyan régió, állam, vagy államforma, ami immunis tudna maradni a társadalmi és politikai mozgalmak új információs és kommunikációs technológiájával szemben”.³ A politikai szakemberek számára tehát nyilvánvalóvá vált, hogy a médiahasználatukban jelentős változásokat kell eszközölni, ezért a hatalom és média kapcsolata új irányt vett a modern demokráciák egy részében. Ez az új típusú kapcsolat megköveteli a régi elméleti paradigmák újra gondolását, valamint szükség szerint a jelenlegi helyzetet leíró új paradigmák létrehozását.

---

¹ Thomas Carlyle, On heroes, Hero-Worship & the Heroic in History. London, James Fraser, 1840.

² Edmund Burke megfogalmazásában újságírással.

³ Ekaterina Stepanova, The Roll of Information Communication Technologies in the „Arab Spring”, Ponars Eurasia, New York, 2011.

A jelenlegi magyar politikai élet legfőbb kérdése, hogy milyen szerepe és létjogosultsága van a hazugságnak, a megtévesztésnek a propagandának a modern demokratikus – esetleg a kormányzati megfogalmazást használva – illiberális demokráciában. A társadalmi párbeszéd ezen a ponton azonban leszűkül, hiszen a vizsgálat óhatatlanul megragad az igazság-hazugság duális rendszerében. Ugyanis ahogyan az megfigyelhető az elmúlt években, a kormányzati kommunikációban szereplő tényállításokat az ellenzők egyszerűen hazugságnak tekintik, a kormányzat pedig az őket hazugozókat hazugozza le. Az, hogy egy állítás igaz vagy sem azonban korántsem értelmezhető objektív módon, így tudományos kutatásnak, gondolkodásmódnak sem képezheti alapját. Ahhoz, hogy a modern politikai és társadalmi párbeszéd kialakuljon, fejlődjön, úgy hiszem arra van szükség, hogy ne az állítások igazságtartalmát, hanem az állítások okát, működését és hatását vizsgáljuk. Továbbá, hogy miképpen eredményezte a megváltozott politikai gondolkodásmód azt, hogy már egy hír, nyilatkozat igazságtartalma másodlagos fontosságú a társadalom szempontjából.

Épp ezért jelen szakdolgozatomban elkerülöm az ilyen, korántsem objektív értékítéleteket, és elfogadom annak a fennálló politikai és társadalmi berendezkedésnek a tényét, hogy a mai Magyarországon a valóság több szinten értelmezhető. A vizsgálatom során, kérdéseimet ezzel a többszintű valósággal kapcsolatban teszem fel, elemzem azok létrejöttének, elkülönülésének okait és hazásait.

Hipotézis és vizsgálati módszerek

Ahhoz, hogy valós képet kapjunk a politika és társadalom működéséről a több szintű valóságban, először annak az elméleti vizsgálatát kell lefolytatnunk, hogy miképpen, és milyen tényezők eredményeképpen alakult ki a jelenlegi politikai rendszer. Mivel a fent említett – véleményem szerint rossz elemzési alapként – hazugságoknak, valótlanságoknak tekintett állítások, ténymegállapítások, üzenetek elsődleges közvetítője a média, feltehetnénk úgy is a kérdést, hogy milyen szerepe van a média és társadalom kapcsolatának, esetleg a kapcsolat megváltozásának a politikai gondolkodásmód átalakulására?

Feltételezésem szerint a média ellenőrző, kontroláló tevékenysége, ha nem is megszűnt de háttérbe szorult a magyar társadalomban. Ez nem azt jelenti, hogy a média elvesztette befolyását, hatalmi pozíciót, inkább azt, hogy megváltozott a média hatalmának miben léte. John Hartley médiapolgárságról és virtuális valóságról alkotott értekezésében kifejti, hogy a televíziózás elterjedésével, a nyilvánosság megvalósulása átalakult. Az új típusú média segítségével válnak azok a nézők a társadalom részévé, akiknek egyébként nem sok valós kapcsolata lenne azzal⁴. Ebből kiindulva tehát elválasztható egymástól egy egyetemes fizikai és egy virtuális valóság, valamint előfordulhat az is, hogy az egyén bizonyos esetekben csak az egyik valósággal kerül kapcsolatba. Ezen a logikán továbbhaladva megfogalmazhatjuk, hogy abban az esetben, ha az egyén csupán, vagy többségében a virtuális valósággal találkozik, akkor kisebb, nagyobb részben egy virtuális társadalom részévé válik. Ennek a virtuális társadalomnak a színtere maga a média, amelyben James W. Carey rituális modell elmélete szerint a médiafogyasztás egy olyan cselekvés, amiben kevésbé az információ maga, mintsem a befogadással megvalósuló világ alkotás, világhoz történő csatlakozás a lényeges⁵. Ennek a világnak a létrehozásában elidegeníthetetlenül nagy szerepe van a médiatermék alkotóinak, bele értve az üzenetek megfogalmazóit, kódolóit és a kommunikációs csatorna megteremtésében, üzemeltetésében résztvevő egyének összességét.

Ebből a szempontból vizsgálva média a továbbiakban nem a hatalmi ágak kontrolálójaként, nem a meglévő társadalmi szerkezet felett őrködő entitásként, hanem a társadalmi lét megélésének síkjaként értelmezhető. Ez a változás alapvető, sokszor elemzett társadalmi, illetve kommunikációs, infrastrukturális változásoknak az eredménye. A globalizáció, az internet terjedése, a social media fejlődése és térnyerése, a globális nyelvek kialakulása és elterjedése mind szerepet játszottak abban a folyamatban, hogy az egyén egy szélesebb társadalmi közösség résztvevőjeként definiálhassa magát, amit azonban nem tud – távolságokból adódóan – fizikai valójában megélni, csupán a média eszközei által nyújtott virtuális síkokon keresztül.

---

⁴ John Hartley: *Popular reality: Journalism and Popular Culture*. Bloomsbury Academic, London, 2009.

⁵ James. W. Carey: *Communication as Culture*. Routledge, London-New York, 1992.

Ennek a társadalmi változásnak az eredményeképp az egyén a hatalom szerepét, feladatát, tevékenységét és sikerét is a virtuális társadalmi létében éli meg és értékeli. Természetesen tehát, hogy a hatalomnak, a kormányzás módjának reagálnia kell a leírt változásokra. A kérdés az, miként képes ezt megtenni?

Feltételezésem szerint a társadalmi valóság átalakulása egy új típusú politikai paradigmát hozott létre, melyre elemzésem során a virtuális kormányzás meghatározást fogom használni. A virtuális kormányzás értelmezésem szerint, olyan politikai berendezkedést jelent, melyben a média nem a politikai üzenetek csatornája, hanem a politikai tevékenység elsődleges társadalmi színtere. A kormányzás ebben a szisztémában nem a társadalom problémái, krízisei elhárításának feladatkörét jelenti, hanem maguknak a kríziseknek a megteremtését. Ezek mögött a virtuálisan létező krízisek mögött állítja fel a kormányzat az őt támogató társadalmi egységet, mely akárcsak a krízis maga, lehet csupán a virtualitás szintjén létező. Fontos leszögezni, hogy a virtuális krízis létrehozása nem jelenti azt, hogy nincs ezzel párhuzamosan fennálló valóságos krízis. Azonban a virtuális krízis tudatos interpretációja, a hangsúlyokat eltolja, azt alternatív értelmezéssel látja el. Képes mindezt akkurátus munkával addig folytatni, míg egymás mellett párhuzamosan létező krízisekről beszélhetünk.

Az igazán fontos társadalom és politika elméleti kérdés, tehát nem a több szintű valóságok léte vagy nem léte, hanem azok politikai használatának módja. Annak a kérdése, hogy miért éri meg a fent említett akkurátus, tudatos munkát a kormányzat részéről a virtuális valóság létrehozása és fenntartása ahelyett, hogy energiáit a fizikai valóságban létező, tényleges társadalmi helyzetek megoldására, feloldására használná

Az első általam feltételezett ok a fent leírt társadalmi átalakulások úgymond választási matematikára gyakorolt hatása. A magyarországi pártpreferenciákat vizsgáló közvéleménykutatások azt mutatják, hogy a 2006-os „öszödi beszéd” kapcsán kialakult események, nem csupán az akkor kormányzó párt politikai megsemmisülését és a jelenlegi kormánypárt felemelkedését eredményezte, hanem azt is, hogy minden politikai párt szimpatizánsainál nagyobb réteg tartozik abba a csoportba, amely nem tudja melyik pártot választaná, vagy nem ad választ.

Ugyan ennek a csoportnak a létszáma a 2010-es választások közeledtével jelentősen csökkent, azonban a jelenlegi kormányzat hatalomra lépésekor hamar elérte korábbi szintjét. A 2011 és 2017 januárja között készült Tárki felmérésekben átlagosan 44% került a bizonytalan válaszadók csoportjába, míg ugyanebben az időintervallumban a kormánypárt biztos szavazóinak aránya átlagosan 26% volt⁶. Azt a tényt figyelembe véve, hogy a legnagyobb társadalmi csoport nem rendelkezik politikai preferenciával, vagy nem hajlandó hagyományos pártpreferenciákat firtató kérdésekre válaszolni feltételezhetjük, hogy jelentősen megváltozott a politikához, politikai pártokhoz, politikai részvételhez történő hozzáállás a magyar demokráciában.

Szabó Andrea és Oross Dániel kutatásában a fiatalok, egyetemisták és főiskolások részvételét vizsgálta a demokratikus politikai részvételi formákban⁷. Kutatásuk során három részvételi formát különböztettek meg. A hagyományos részvételi formába tartoznak a demokrácia bevett részvételi formái, párttagság, pártaktivistaként történő részvétel, politikai gyűléseken történő részvétel, felszólalás, illetve maga a választáson történő részvétel, érvényes szavazás. Második formát „Direkt demokratikus” részvételnek nevezik, amelyek politikai hagyományosan demokratikus részvételi formák, de nem igényelnek tartós elköteleződést, mint például a blokád, ülősztrájk, tüntetés. Harmadik formaként pedig egy új típusú részvételi formát különítettek el, melyet virtuális részvételnek neveztek. Ebben a csoportba azok a politikai részvételek tartoznak bele, melyek a másik két fizikai, „lábbal történő” részvétellel szemben az új médiafelületeken, blogokon, közösségi média oldalain történő bejegyzések, lájkok, kommentek formájában jönnek létre.

A kutatás eredménye cáfolja azt a közhiedelmet, hogy a fiatalok politikailag apatikus közösségé váltak a magyar demokráciában. A kutatás eredményeképp kiderült, hogy a magyar fiatalság csupán az első kettő hagyományosabbnak nevezhető – avagy jelen dolgozat paradigmáit használva fizikai – részvételi módok helyett, politikai részvételüket elsősorban virtuális síkon élik meg. Ez azt jelentheti, hogy a hagyományos politikai pártpreferencia-felméréseken bizonytalan

---

⁶ Adatok: Tárki, A pártok támogatottsága a teljes népesség körében, 2000. január – 2017. január.

⁷ Szabó Andrea és Oross Dániel: A demokratikus részvétel tendenciái a magyar egyetemisták és főiskolások körében, Politikagora, Budapest, 2012.

választóként megjelenő réteg, jelentős része nem bizonytalan, csak éppen máshogyan, a virtuális síkon éli meg politikai identitását. A mindenkori kormánypártnak épp ezért érvényes szavazatmaximalizáló döntése, ha a virtualitás síkján jelentősebbé teszi kormányzói mivoltját, eredményeit, gondolatait. Ha a kormányzat képes a virtuális politikai részvételből fizikai, hagyományos politikai részvételt faragni, akkor az elméleti lehetőség adott, hogy a választásokon a bizonytalan csoport, illetve az azon részt nem vevők csoportja csökkenjen, míg a kormánypártra leadott voksok száma nő.

A második politikai érv amellet, hogy a kormányzat inkább a virtuális valóság létrehozásán és fenntartásán dolgozzon az az, hogy sokkal nagyobb rugalmasságot enged meg a kormányzásnak mintsem az a hagyományos kormányzati formákban megszokott. Ugyanis amennyiben a virtuális valóság alakítása érdekében felállított infrastruktúra kellően hatékony, a virtuális valóság sokkal könnyebben formálható, mint a fizikai valóság. Míg egy hagyományos társadalmi, gazdasági átalakulást igénylő lépés előkészítése hónapokig tart, addig a virtuális valóságban ezekre nincs szükség, elég az egyeztetések lefolytatásáról, eredményéről tájékoztatni a lakosságot. Ugyanez a rugalmasság igen hasznosnak bizonyul, mikor egy kormányzati lépés nem várt társadalmi ellenállásba ütközik – ami a szakértői, megelőző egyeztetések hiányában igen gyakran előfordulhat – hiszen, könnyebben, gyorsabban, eredményesebben lehet visszakozni mintha a lépés valós társadalmi átalakulásokkal járt volna.

Harmadik politikai érvként a konszenzus nélküli látszatharmónia megteremtését érdemes megemlítenünk. Mivel ugyanis valós társadalmi és szakpolitikai egyeztetés nem szükséges a virtuális kormányzáshoz, így az azokban fel nem merülő érdekellentét sem válik hangsúlyossá. Míg a valós társadalmi és szociológiai problémák, krízisek megoldásához hónapok, esetleg évek, és szakmai tárgyalások, egyeztetések sora szükséges, addig a virtuális kormányzás ezeket az energiákat, az egyeztetések politikai szükségtelenné válásával megspórolja.

A látszatharmónia és az egyeztetések hiánya bizonyos szintig és bizonyos mértékig segíti az egymásnak ellentmondó virtuális és fizikai valóság állapotainak fenntartását. Mivel a virtuális kormányzás esetén nem szükséges a gazdasági és társadalom politikai érdekeket összehangolni, a két külön valóságban mindkét érdek

megkaphatja azt ami számára elengedhetetlen. Létrejöhetnek így olyan kormányzati döntések, melyek a fizikai valóságban a gazdasági érdekeket, virtuális valóságban pedig a társadalom fejlődését szolgálják.

A virtuális kormányzás létrejöttének és fenntartásának tehát vannak határozott előnyei a kormányzat részéről. Ezek az előnyök a kormányzat számára megérik azt a kockázatot, hogy míg a virtuális krízisek megoldásra kerülnek, a valós, fizikai társadalmi krízisek nem kerülnek a kormányzat asztalára. A kérdés az, hogy ez a hangsúly-eltolódás milyen hatással van a társadalmi berendezkedésre.

Mint ahogy a köznyelven migrációs válságnak vagy menekültválságnak nevezett eseménysorozaton keresztül elemezni fogom, a virtuális krízisre adott válaszok határozottan befolyásolják a valóságos krízist, a társadalom hozzá állásának megváltozásával, és a valós krízis eseményei is hatással vannak a virtuális krízis alakulására. Az ebből következő jogos társadalomelméleti kérdés, hogy mennyire eredményes a valós krízisek megoldásában, a virtuális krízisre adott válasz.

Két-féle kapcsolatot különböztethetünk meg a valóságos és virtuális krízisek között. Egyik esetben az adott krízis csak a valóság síkján létezik, a virtuális társadalom számára az nem látható, nem érzékelhető, a társadalmat magát nem készíti cselekvésre, véleményalkotásra. Magyarországon erre az esetre példaként hozható számos, az elmúlt években a kormányzati kommunikációban alul reprezentált komoly társadalmi rétegeket érintő téma, mint a mélyszegénység, a szociális lakhatás vagy éppen az egészségügy. De külföldi párhuzamként megemlíthetnénk az Amerikai Egyesült Államok frissen megválasztott elnökének Donald Trumpnak egyik első lépését, miszerint az Amerikai Környezetvédelmi Hivatal oldaláról törölte a globális felmelegedésről szóló aloldalt⁸, ezzel háttérbe szorítva a problémát a virtuális társadalom számára.

A virtuális és valós társadalmi krízisek közötti másik kapcsolati rendszerben maga a krízis mindkét síkon létezik, de annak kiterjedése, megvalósulása, jelentősen eltér. Elméletem szerint ebben az esetben legalábbis konzerválja, de

---

⁸ Valerie Volvici, 2017. január 25: Trump administration tells EPA to cut climate page from website: sources. Reuters. Forrás: http://www.reuters.com/article/us-usa-trump-epa-climatechange-idUSKBN15906G?utm_source=twitter&utm_medium=Social Letöltés dátuma: 2017. március 19.

valószínűsíthetően nehezíti a valós krízis megoldását a virtuális kormányzás. Két irányból közelíthető meg ez a károkozás. Egyrészt a válságra adott valós válasz hiányában, a válság eszkalálódása nem ütközik akadályokba, másrészt pedig a hangsúlyok tudatos eltolásával, újabb problémák, a folyamatban lévő válság megoldását nehezítő társadalmi változások jöhetnek létre.

Ennek a társadalmi hatásnak a bemutatására Stanley Cohen által megfogalmazott Morális pánik elmélete a leginkább hatékony⁹, amelyet Kitzinger Dávid így definiált: „Egy csoport vagy egy bizonyos csoporthoz kapcsolódó jelenség az adott társadalom idealizált rendjét (hagyományos életmódját vagy alapvető értékrendszerét, konstruált, konszenzuális valóságát) fenyegető veszélyként tudatosul a társadalom tagjaiban”¹⁰. Az általam vizsgált eseménysorozatban megfigyelhető, a médiatermékek az irányú tevékenysége amely alkalmas a fent említett veszélyérzet létrehozására, fenntartására, függetlenül attól, hogy a valós veszélyeztetettség milyen fokú, valamint, hogy a médiumok közreműködése nélkül önmagában milyen hatást gyakorolna az a társadalom széles rétegeire.

Vizsgált időszak

Az új típusú kormányzati paradigmának a vizsgálatához jelen dolgozatban a menekültválsággal kapcsolatos kommunikációt, főként kormányzati kommunikációt elemzem. Ez az időszak jelentős, megosztó társadalompolitikai mivolta okán alkalmas arra, hogy választ találjunk arra a kérdésre, hogy miképpen működik a gyakorlatban a virtuális kormányzás. A menekültválság időszaka azonban nem egy lezárt időszak, nap mint nap jelennek meg olyan kormányzati nyilatkozatok, politikai lépések melyek erősen kapcsolódnak a menekültválság témaköréhez. Épp ezért szakdolgozatom vizsgált időszaka önkényes tartomány, melynek ugyan kezdőpontja kiemelkedő jelentőségű, végpontja azonban szakdolgozatom írásával egyidőben bekövetkezett legfrissebb, jelentős esemény.

---

⁹ Stanley Cohen: *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers*. Routledge, London-New York, 2002.

¹⁰ Kitzinger Dávid: A morális pánik elmélete, *Replika*, 2000 június, p. 23.

Vizsgált időszak kezdőpontja

Az általam vizsgált időszak kezdőpontja 2015. január 15.-e, Orbán Viktor emlékezetes párizsi nyilatkozata. A kormányfő nyilatkozata nem csupán önmagában, de kontextusában is érdemes a kiemelésre. Orbán Viktor párizsi látogatásának oka, ugyanis François Hollande, francia miniszterelnök meghívása volt, aki a világ vezetőit hívta néma kiállásra, felvonulásra a szabadság, a sajtószabadság mellett, amely a nyolc nappal azelőtti Charlie Hebdo szerkesztősége ellen elkövetett terrortámadásban – az emberi életet kívül – megtámadta.

Orbán Viktor nyilatkozatának két fontos, elkülöníthető része volt. Először is deklarálta, hogy „Nem akarunk tőlünk, különböző kulturális tulajdonságokkal és háttérrel rendelkező jelentős kisebbséget látni magunk között, Magyarországot szeretnénk Magyarországgként megtartani”¹¹. Fontos megemlíteni, hogy ezt annak a Franciaországnak a fővárosában jelentette ki a miniszterelnök, amely a 2013-as statisztikák alapján közel hatmillió bevándorlónak ad otthont (ez a teljes népesség 10%-a)¹². Az, hogy egy ilyen nemzetközi közös kiálláson, egy ország vezetője „hazabeszél” vagyis az adott eseményekre reflektálva deklarál csak a saját hazáját érintő politikai elveket, a világsajtó szemében nem volt túl elegáns kommunikáció¹³.

A második, témánk szempontjából igen fontos kijelentés a következőképpen hangzott: „A bevándorlás egész egyszerűen rossz dolog, a gazdasági bevándorlás rossz dolog Európában, nem szabad úgy tekinteni rá mint aminek bármilyen haszna is lenne, mert csak bajt és veszedelmet hoz az európai emberre, ezért a bevándorlást meg kell állítani, ez a magyar álláspont.”¹⁴. Az idézett mondatot a későbbiekben szemiotikai elemzés alá veszem, mert igen fontos eszközökkel, módszerekkel, hatásokkal operál, mindazonáltal ezen a ponton a „gazdasági bevándorló” szóösszetételre érdemes felfigyelnünk. Ebben a

---

¹¹ Benyó Rita riportja, 2015. január 13: Orbán Viktor és a gazdasági bevándorlók, 7/24, Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=Cp64fkaGi5g> Letöltés dátuma: 2017. március 8.

¹² Institut National D'Études Demographiques Imigrant and foreign population since 1982. 2013. Forrás: http://www.ined.fr/en/everything_about_population/data/france/immigrants-foreigners/immigrants-foreigners/ Letöltés dátuma: 2017. március 8.

¹³ Andrew Rettman, 2015. január. 12: Orban demonises immigrants at Paris march. Euobserver, Brussels. Forrás: <https://euobserver.com/justice/127172> Letöltés dátuma: 2017. március 8.

¹⁴ Benyó Rita riportja 2015. január 13. Orbán Viktor és a gazdasági bevándorlók, 7/24. Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=Cp64fkaGi5g> Letöltés dátuma: 2017. március 8.

nyilatkozatban, tehát Magyarország Miniszterelnöke deklarálja az elkövetkezendő időszak kormányzati kommunikációs kontextusát, ha ez tovább is mutálódik az idők során, de a két elem – miszerint gazdasági, megélhetési, anyagi célú és bevándorló, migráns, saját szándékából költöző, nem menekülő, üldözött – megmaradt a vizsgált időszak egészében.

A vizsgált időszak végpontja

Feltevés szerint az általam vizsgált időszaknak, eseménysorozatnak nincsen objektív végpontja. Ugyanis a menekültválság kommunikációs szempontból nem ért véget, az a mai napig jelen van a magyar politikai és társadalmi kommunikációban. Épp ezért végpontként kiválasztásánál a szándékom az volt, hogy olyan szimbolikus eseményt találjak, mely megmutatja, hogy a menekültválság a virtuális valóságban bármennyig és bárhogy meghosszabbítható, függetlenül attól, hogy a fizikai valóságban létezik-e a válság maga.

A vizsgált időszak végpontja a második menekültekkel kapcsolatos nemzeti konzultációs kérdéssorok és plakátok megjelenése, melyek a „Nemzeti konzultáció 2017” nevet kapták. Ennek a konzultációnak két kérdése is az „illegális bevándorlással” valamint annak feltételezett eredetével „bizonyos nemzetközi szervezetek” és eredményével „terrortámadások” foglalkozik. A konzultáció olyannyira aktuális, hogy az szakdolgozatom írási időszaka után zárul csak le, eredményeiről jelen dolgozatban nem számolhatok be. Azonban, ahogy bemutatom ezt a későbbi fejezetekben, a konzultáció eredménye másodlagos, nincs komolyabb hatással sem politikai következményekre, sem a társadalom széles vagy szűk rétegeire. A konzultáció számottevő része maga a folyamat, és az abban használt kommunikációs eszköztár melyet elemezni fogok dolgozatom során.

Előzmények

A médiapiac átrendeződése

Ahhoz, hogy a virtuális kormányzás működését vizsgáljuk, először azt kell feltárnunk milyen gyakorlati alapfeltételek megteremtésére volt szüksége a kormánynak annak megvalósításához. Mivel a virtuális valóságnak és a virtuális kormányzásnak színtere a média, így a médiapiac helyzetének vizsgálata szükséges a válasz megtalálásához. Mivel a vizsgált időszakban a magyarországi médiapiac teljes vizsgálata egy külön tanulmány témája lehetne, ezért nem kísérel meg jelen

dolgozatba annak részletes, kimerítő felvázolását. Azonban a piac tudatos és alapos átszervezése nélkül – úgy hiszem – a jelen dolgozatban felvázolt virtuális valóság nem tudott volna kiteljesedni, ezért szükségesnek tartom a médiapiaci szerkezetváltás főbb elemeiről szót ejtenünk. A bevezetőben említett kapcsolati rendszert a hatalom és a média között jól prezentálja az a tény, hogy a 2010 áprilisában megválasztott Orbán kormány még az év karácsonya előtt 2010 december 21.-én elfogadta a 2010. évi CLXXXV. a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló törvényt. Ez a törvény az első pillére a médiapiac átszervezésének, felállította a szinte korlátlan jogkörrel rendelkező Nemzeti Média és Hírközlési Hatóságot, aminek politikai függetlensége a nemzetközi kritikák szerint is igencsak megkérdőjelezhető¹⁵.

Szintén erősen vitatott, témánk szempontjából igen fontos eleme a médiatörvénynek, hogy a közszolgálati médiumokat kötelezte arra, hogy az információkat, híreket, anyagokat a Magyar Távirati Irodától szerezzék be¹⁶. Így a közszolgálati médiumok által közvetített üzenetek központosítottá, ezzel együtt jól kontrollálhatóvá váltak. A médiapiac átszervezésének második pillére főként gazdasági jellegű. A kormányzat mindent megtett a 2010–2017 közötti időszakban, hogy a magyar médiapiacon a jobboldali kötődésű cégeket, cégtulajdonosokat helyzetbe hozza, és a baloldali kötődésű médiumokat pedig ellehetetlenítse.

Ennek egyik legeredményesebb eszköze volt, a magyar médiapiac gazdasági egyensúlyának átalakítása. A kormányzat – Magyarország történetében eddig nem tapasztalt mértékben – vásárolt médiafelületeket, plakáthelyeket nyomtatott sajtós megjelenéseket, televíziós reklámidőket. A több milliárd forint értékű investálás, valamint annak politikai alapú elosztása gördülékenyen formálta a magyar médiapiac szerkezetét. Mivel nagyon sok oldalról és hosszan lehetne taglalni ennek a tevékenységnek a kiteljesedését, csupán egy olyan eseménysorozatot mutatnék be, amiben a lépések egymásutánja karakteresen kivehető.

---

¹⁵ Eva Salamon, dr. Joan Barata Mir: 2010 évi CIV. törvény a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól és 2010. évi CLXXXV. törvény a médiaszolgáltatásokról és a Tömegkommunikációról. Forrás: https://tasz.hu/files/tasz/imce/2011/et_velemenyy.pdf, Letöltés dátuma: 2017. március 4.

¹⁶ 101§, 2010. évi CLXXXV. törvény a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról.

A Habony Árpádhoz köthető Modern Media Group és Vagyonkezelő Zrt. 2015 áprilisában lett bejegyezve, annak fő médiaterméke pedig a Lokál ingyenes napilap. Még az év novemberében a Budapesti Közlekedési Vállalat jelezte, hogy nem kívánja januártól meghosszabbítani az MTG Metro Gratis Kft.-vel, a Metropol ingyenes napilap kiadójával kötött szerződését. A MTG Metro Gratis Kft. Fonyó Gáborhoz köthető, aki Simicska Lajos üzlettársai közé tartozott. A médiában csak Simicska–Orbán háborúnak nevezett eseménysorozat után, a Metropol nem kapott több megrendelést kormányzati hirdetésekre, ami a cég számára jelentős veszteséget jelentett. A BKV Zrt-vel történő szerződés lejártával pedig az elsődleges terjesztési helyszíneit veszítette el a cég, 2016 júniusában meg is szűnt a napilap.

A BKV Zrt. 2016 januárjától a Lokál napilap kiadójának adta meg a terjesztési jogot a területein. Ezután a Habony Árpádhoz köthető cég, tulajdonában álló médiatermékek, mint a Lokál, a lokal.hu és a 888.hu, közel egy milliárd forintnyi állami megrendelést kaptak alig pár hónap alatt Magyar Narancs márciusi számításai alapján¹⁷. Ebben a cselekménysorozatban kirajzolódik az, hogyan alakulnak és kerülnek helyzetbe a kormányhoz közeli tulajdonosok a médiapiacra.

A fenti példa csak egy a sok közül, és ugyan a kormányzati befolyás, és függés rendszere jellemző volt már az általam vizsgált menekültválság időszakában is, a hasonló médiapiaci átrendeződések folyamatosak egész a mai napig. Szakdolgozatom készültkor a legfrissebb hírek például arról szólnak, hogy Mészáros Lőrinc, aki közismerten a kormányfő jó barátja, hivatalosan is annak az Optimus Nyrt-nek az egyik tulajdonosa, amely nem-régiben megvásárolta a Mediaworks kiadót¹⁸. Csak a súlyok érzékeltetése végett jelenleg a Mediaworks portfóliójába tartozik: Népszabadság, Világgazdaság, nol.hu, vg.hu, Nemzeti Sport, a hot! magazinok, Bravo magazin valamint majd az összes megyei lap és a hozzájuk tartozó weboldalak.

---

¹⁷ Magyar Narancs, 2016. március 2: Máris közelíti az egy milliárd forintot Habony cégének állami megbízása. Forrás: <http://magyarnarancs.hu/belpol/maris-kozeliti-az-egymilliard-forintot-habony-cegenek-allami-megbizasa-98447> Letöltés dátuma: 2017. március 4.

¹⁸ HVG Online, 2017. március 3: Nem titkolják tovább, Mészáros Lőrinc az Optimus tulajdonosa. Forrás: http://hvg.hu/kkv/20170303_nem_titkoljak_tovabb_meszaros_lorince_az_optimus Letöltés Dátuma: 2017. március 4.

Ahogy a korábbiakban írtam, a virtuális kormányzás színtere maga a média, és ezt a kormányzó erőt, hatékonyságot, minden a kormányzatitól eltérő hang gyengíti. Az eltérő hangokat két módon lehet hatástalanítani: elnémítással, vagy túlharsogással. A gazdasági nyomásgyakorlás kiváló a két módszer integrálására. Hiszen ha jelentős pénzt invesztálunk a médiapiac, reklámpiac területére, és ezt úgy tesszük, hogy az eltérő hangokat képviselő médiumok ne tudjanak részesedni belőle, magát a piaci részesedésüket korlátozzuk jelentős mértékben, ami kitartó munka esetén a médium elnémulásával végződhet. Eközben pedig olyan mennyiségű kommunikációs üzenetet küldünk, mely kevéssé figyelmen kívül hagyható, túlharsogható. Azt, hogy esetünkben milyen mértékű összegekről beszélhetünk, jól példázza a betelepítési kvóta elleni népszavazás kormányzati kommunikációjának bruttó 8604 milliárdos egyenlege¹⁹.

Framing

A menekültválság időszakában tapasztalható kormányzati kommunikáció vizsgálatához meg kell találnunk azokat az elméleti rendszereket, melyek a virtuális kormányzás eszközrendszerét meghatározták. Nagy segítséget nyújt ebben többek között, vagy elsőként Edward Herman és Noam Chomsky tanulmányában megjelenő framingelmélet²⁰. Az elmélet lényege, hogy média napirendjére, témaválasztásra sokkal nagyobb hatással vannak a társadalom akár gazdasági, akár politikai értelemben vett uralkodó rétegei, míg a társadalom széles tömegeinek, az egyszerű embernek a befolyása elenyésző. A politikai és gazdasági befolyásolás határozza meg nem csupán azt, hogy miről szól a társadalmi diskurzus hanem azt is, hogy miként. A konszenzus-gyártás elméletükben az a folyamat, amelyben a kormányzati, gazdasági erő a társadalmi gondolkodást a média segítségével egysíkúvá formálja.

Ennek az elméletnek a megvalósíthatóságát több kritika is érte, miszerint például nem tanúsít nagy jelentőséget a technológiai fejlődésnek, miközben például az online közösségi média megjelenése lehetőséget ad a kisebbségi vélemények megjelenésére. Tény azonban, hogy az online médiához való hozzáférés korántsem

---

¹⁹ Index, 2016.10.04: Elárulta végre a kormány mennyibe került a kvótakampány. Forrás: <http://index.hu/belfold/2016/10/04/elarulta-vegre-a-kormany-mennyibe-kerult-a-quotakampany/> / Letöltés dátuma: 2017. március 5.

²⁰ Edward S. Herman, Noam Chomsky: Manufacturing consent: The Political Economy of the Mass Media. The Bodley Head Random House, London 1988.

egyetemes, pont a leginkább hátrányos helyzetű csoportok esetében mutatkoznak egyenlőtlenségek, így a társadalmi kommunikációban betöltött szerepe is korlátozott.²¹ A menekültválságot megelőzően azonban teljes mértékben teljesültek azok a feltételek amelyek szükségesek a média által használt keretezések, témaválasztások kormányzati befolyásolásához, mint ahogy azt az előző fejezetben kifejtettem. A válság ideje alatt épp ezért tisztán kivehetők azok a keretezési módszerek, eljárások, amellyel a kormány meghatározta a társadalmi párbeszédet a menekültválsággal kapcsolatban.

A vizsgált időszakban négy alapvető kormányzati kommunikációban használt keretet különböztethetünk meg és egy olyat, amelyről igyekezett elfelejtkezni, amit igyekezett elfejtteni a hatalom. A gazdasági, biztonságtechnikai, egészségügyi, kulturális és a jogi értelmezési keretek a kormányzat által széleskörben használtak, ahogy a következőkben be fogom mutatni, azonban a nemzetközi trendekre, például Ausztriára jellemző humanitárius keret nagyon hamar háttérbe szorult majd teljes mértékben el is tűnt a kormányzati nyilatkozatokból²².

Gazdasági keret

A gazdasági keret alapja, hogy a Magyarországra érkező emberek alapvetően gazdasági céllal érkeznek. Lényegében a pénzügyi érdekhez köti a migráció fogalmát, tehát alapvető létbiztonságból, anyagi haszonszerzés érdekében, a jobb kereseti lehetőség miatt költöznek az emberek Afrikából, vagy a Közel-Keletről Európába, legfőképpen Magyarországra – ahogy ezt a kormányzati kommunikáció sugalta. Ebbe a keretbe sorolható Orbán Viktor idézett párizsi nyilatkozata melyben elítéli a gazdasági bevándorlást. Ennek a gondolkodásmódnak kevés támogatója akadt az Európai Unió vezetői között, számszerűsítve egy, David Cameron Nagy-Britannia miniszterelnöke aki azonban pikáns módon, épp a magyar és lengyel gazdasági bevándorlást tartotta országában káros tényezőnek. Ennek az értelmezési keretnek a társadalmi kommunikációban történő integrálására szolgáltak a „Nemzeti konzultáció a bevándorlásról és a

---

²¹ Bajomi-Lázár Péter, Manipulál-e a média? *Médiakutató*, 2006, nyár. Forrás: http://www.mediakutato.hu/cikk/2006_02_nyar/04_manipulal-e_a_media Letöltés dátuma: 2017. március 29.

²² Bernáth Gábor, Messing Vera., *Infiltration of political meaning-production: security threat or humanitarian crisis*. CEU, Budapest, 2016.

terrorizmusról” keretében kikerült „Ha Magyarországra jössz, nem veheted el a magyarok munkáját” plakátok. Az említett plakát feltételez egy szándékot, miszerint azért jön, hogy elvegye a munkát a magyar ember elől. Ez a feltételezés azonban csupán a kormányzati kommunikáció valóságában létezik, hiszen az országhatárra megérkező menekültkérelmet beadók, célországként igen ritkán jelölték meg Magyarországot.

Ugyanezt a feltételezést használja a konzultáció, levél formátumú változata, melyben az ötödik kérdés így hangzott: „Sokféle véleményt hallani a bevándorlás kérdésével kapcsolatban. vannak, akik szerint a megélhetési bevándorlók veszélyeztetik a magyar emberek munkahelyeit és megélhetését! Ön egyetért ezekkel a véleményekkel?”. A megélhetési bevándorlás kifejezést a későbbiekben részletesen elemezni fogom, ezen a ponton csupán arra hívnám fel a figyelmet hogy hogyan épít a kormányzati kommunikáció kognitív összefüggést a bevándorlók érkezése és a magyar lakosság megélhetése, gazdasági helyzete között.

Biztonságtechnikai keret

A biztonságtechnikai keretbe tartoznak azok az állítások, megfogalmazások, ábrázolások melyek a terrorizmus, bűncselekmények és a bevándorlás kapcsolatát feltételezik, mutatják be. A nyugati civilizációban jól ismert félelmet, védekező mechanizmusokat hív elő a terrorizmus veszélye, úgymond tökéletes alap a morális pánik megteremtésére. 2001. szeptember 11-e óta az európai civilizáció és az iszlám világ közötti társadalmi kommunikációban rengetegszer felmerül a terrorizmus témaköre hol kimondottan, hol kimondatlanul.

Sokak szerint a World Trade Center ellen elkövetett merényletek és az arra adott válaszok, csupán Samuel P. Huntington elméletét igazolták a civilizációk összecsapásáról²³. Huntington úgy vélte, hogy a hidegháború végeztével a háborúk már nem ideológiai határvonalakon eszkalálódnak, hanem civilizációk, kulturális eltérések mentén, és meglátása szerint az egyik leginkább a jövő háborúit meghatározó ilyen kulturális határvonal a nyugati és iszlám világ között húzódik. Fontos megemlítenünk azonban, hogy korán sem mindenki értett egyet Huntington elméleteivel. Tzvetan Todorov például Huntingtonra sokszor visszautaló művében

---

²³ Samuel P. Huntington: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása. Európa könyvkiadó, Budapest, 1996.

úgy fogalmaz, „A barbároktól való félelem azzal a kockázattal jár, hogy magunk is barbárrá válunk. És magunk nagyobb gáztetteket követünk el, mint amitől eredetileg rettegtünk”²⁴.

Az Iszlám Állam megjelenése és működése azonban inkább a Huntington értekezésben fellelhető félelmeket erősítették. Fontos változás volt az is, hogy az Iszlám Állam, elődjével az Al-Kaidával szemben kifejezetten professzionális és tudatos médiahasználat volt jellemző, így a terror alapvető céljának, vagyis a félelem keltésének még jobban megfelelt tevékenységük és természetesen a 2001. szeptember 11.-ei események, valamint az Amerikai Egyesült Államok közel-keleti beavatkozása utána, az ezekről készített hollywoodi produkciók sem sokban segítették az iszlám és a terrorizmus megkülönböztethetőségét a nyugati gondolkodásmódban.

A biztonságtechnikai értelmezési keret kormányzati használatára talán a leginkább szembetűnő keret, maga a 2015-ös „Nemzeti konzultáció a bevándorlásról és a terrorizmusról”, mely már megnevezésében, a felmerülő probléma szintjén összekapcsolja a két fogalmat, előre vetítve, hogy a megoldás is hasonlóképpen párhuzamosan értelmezhető a két problémakörre, ez a megoldás pedig az elhárítás. Szintén a terrorizmus és a bevándorlás társadalmi párbeszédben, gondolkodásmódban történő összekapcsolására szolgált a „Tudta-e?” plakát kampányból a „A bevándorlási válság kezdete óta Európában több mint 300-an haltak meg terrortámadásban” felirattal ellátott. A kormányzati nyilatkozatok között is könnyen találhatunk olyanokat melyek hasonlóképpen igyekeznek a válságot biztonságtechnikai értelmezési kereten belül tartani. Orbán Viktor a Politico politikai hírportálnak a következőképpen nyilatkozott: „Természetesen nem elfogadott, de a lényeg, hogy minden terrorista bevándorló. A kérdés az mikor vándoroltak be az Európai Unióba”²⁵.

Nem csupán a terrorizmus veszélyével operáló kommunikációs megoldások tartoznak a biztonságtechnikai értelmezésbe. Ide sorolhatóak azok a biztonsági

---

²⁴ Tzvetan Todorov: The fear of Barbarians. Beyond the Clash of Civilizations. Polity Press, USA, 2010.

²⁵ Matthew Kaminski, 2015.november 12: All the terrorists are migrants. Victor Orbán on how to protect Europe from terror, save Schengen, and get along with Putin's Russia. Politico. Forrás: <http://www.politico.eu/article/viktor-orban-interview-terrorists-migrants-eu-russia-putin-borders-schengen/> Letöltés dátuma: 2017 április 1.

kockázatok, melyeket a kormányzati kommunikáció úgy említ, mint ami a bevándorlás szintjével párhuzamosan emelkedik. Ide sorolható többek között a „Tudta-e?” plakátok „A bevándorlási válság kezdete óta ugrásszerűen emelkedett a nők elleni zaklatások száma Európában” szöveggel kikerült változata. Hidvégi Balázs, a Fidesz kommunikációs igazgatójának nyilatkozata is hasonló kapcsolatokkal operál: „A nőkre jelenleg a bevándorlás és a migránsok betelepítése jelenti a legnagyobb veszélyt Európában.

„Ahol a migránsok megjelentek, ott ugrásszerűen megnőtt a nők és gyermekek ellen elkövetett erőszakos bűncselekmények száma”.²⁶ A biztonságtechnikai keretnek igen komoly haszna a kormányzati kommunikáció szempontjából, hogy alátámasztja a háborús, védelmező retorika indokoltságát, melyet a későbbiekben külön elemezni fogok.

Egészségügyi keret

Egészségügyi értelmezési tartományba tartozik minden olyan kommunikációs megoldás, mely azt sugalmazza, hogy a határra érkező emberek komoly egészségügyi kockázatot jelentenek a magyar lakosság számára. Az ezzel operáló közlemények, médiatermékek sokszor kiegészítik ezt azzal, hogy az említett egészségügyi kockázat olyan kórokozókat, betegségeket jelent, melyek Magyarországon eddig nem ismertek, feltételezve, hogy a menekültek nélkül sosem jelent volna meg, tehát ismeretlen betegségek, ismeretlen mértékű kockázattal fenyegetik a lakosságot. Erre példaként említhető az M1 riportja Kakas Bélával a Csongrád megyei közgyűlés elnökével²⁷, mely alatt az „Óvatosságot kér a hatóság” felirat volt látható. A riportban elhangzó kérdés, és válasz: „Járványveszély van, vagy miért kellett kiadni a figyelmeztetést?” „Meleg van, kánikula van, ezek az emberek napok óta úton vannak, fáradtak, nagyon sok beteg van közöttük, tehát itt gyakorlatilag nem tudjuk mit rejt magában az a kontakt, amit a lakossággal teremtenek.” Arra a kérdésre pedig, hogy milyen óvintézkedéseket kérnek, a válasz az volt, hogy a lakosság ne gyűjtse össze az eldobott ruhákat.

---

²⁶ Hidvégi Balázs, 2017.január 31: A nőkre jelenleg a bevándorlás és az azt támogató politikai erők jelentik a legnagyobb veszélyt, Fidesz.hu. Forrás: <http://www.fidesz.hu/hirek/2017-01-31/a-nokre-jelenleg-a-bevandorlas-es-az-azt-tamogato-politikai-erok-jentik-a-legnagyobb-veszelyt/> Letöltés dátuma: 2017. április 1.

²⁷ M1 Híradó, 2015.07.02. Forrás: <http://nava.hu/id/2234786/> Letöltés dátuma: 2017. április 2.

Egy másik adásban pedig a következő hír-felvezetéssel találkozhattunk „Magyarkanizsán a betegségek terjedése miatt rendszeresen fertőtlenítik a köztereket”²⁸. Szintén ide tartoznak azok a kormányzati nyilatkozatok, egészségügyi szervezetek nyilatkozatai melyek hangsúlyozzák a menekült helyzet egészségügyi költségeit. Nehezen támadható álláspont, hogy a magyar egészségügy komoly forrásproblémákkal küzd, így a magyar társadalom számára a menekültválság igen negatív aspektusa ez az értelmezés

Kulturális keret

A kulturális értelmezési keretnek az alap feltevése, hogy a magyar kultúra és a bevándorlók kultúrája - legyen az bármilyen is - jelentősen eltér. Márpedig az idegen kultúrák erősödése, a magyar kultúra gyengülését, esetleg eltűnését okozhatja, épp ezért az védelemre szorul. Orbán Viktor már többször említett párizsi nyilatkozatában fel is állítja ezt az értelmezési keretet: „Nem akarunk tőlünk, különböző kulturális tulajdonságokkal és háttérrel rendelkező jelentős kisebbséget látni magunk között, Magyarországot szeretnénk Magyarországnak megtartani”²⁹

Szintén ugyanezt az értelmezési keretet használja rögtön az egyik első bevándorlással kapcsolatos kormányzati plakát, amin az állt: „Ha Magyarországra jössz, tiszteletben kell tartanod a kultúránkat”. Szintén a két kultúra együttélésének problémáit állítja középpontba Lázár János nyilatkozatában, miszerint: „Migránsok százezrei jöhetnek Magyarországra, akikkel nem tudni, hogyan tudnánk együtt élni. Hiszen 600 éve élünk együtt a cigányokkal, akiknek nem tudtuk megoldani a problémáit.”³⁰. Figyelemre méltó, hogy a magyarországi roma társadalom helyzetét állítja párhuzamba a bevándorlás kulturális kérdésével, ezzel előhívva minden olyan érzelmet, tapasztalatot ami a magyar társadalomban a cigányság helyzetével kapcsolatban él.

---

²⁸ M1 Híradó, 2015.06.27. Forrás: <http://nava.hu/id/2230850/> Letöltés dátuma: 2017 április 2.

²⁹ Benyó Rita riportja, 2015. január 13: Orbán Viktor és a gazdasági bevándorlók, 7/24. Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=Cp64fkaGi5g> Letöltés dátuma: 2017 március 8.

³⁰ Hutter Marianna, 2016.09.19. Lázár gözerővel kampányol. Magyar Nemzet Online. Forrás: <https://mno.hu/belfold/lazar-gozerovel-kampanyol-1362258> Letöltés dátuma: 2017 március 8.

Jogi keret

A jogi értelmezési keret részei azok a kormányzati kommunikációk, amelyek igyekeznek jogi, törvényi szinten értelmezni a menekültválságot. Legfőképpen nem az okokat, az eredményeket, következményeket, hanem magát a jogi státuszt, a törvényi kereteket állítják a társadalmi gondolkodás központjában. Ennek egyik eleme amikor a menekültek, bevándorlók vagy migránsok tevékenységének illegális mivoltát hangsúlyozzák. Nagy segítséget nyújtanak ebben a média által gyakran szó szerint átvett rendőrségi jelentések, beszámolók. Nem tartom kizártnak, hogy ennek a keretnek az átvételét a kormányzattól független médiumok azért tartották előnyösnek, mert azt objektívnek, értékítéletől mentesnek tartották.

Ennek az értelmezési keretnek két ritkán említett eredménye van. Egyrészt –amint írtam – a hangsúlyt az okról az okozatra tereli, ami növelni a távolságot a menekültek, bevándorlók személye és a magyar társadalom tagjai között. Érdeemes megjegyeznünk, hogy amikor a jogvédő szervezetek, civil szervezetek a menekültválságot mint emberijogi krízist aposztrofálják, ugyanúgy a jogi keret és a fent említett hatás érvényesül.

A másik fontos eredménye a jogi értelmezésnek, hogy mikor akár a magyar bevándorlási törvényről, az európai uniós szabályozásról, dublini egyezményről beszélünk, helyzet és problémaértelmezésünk egocentrikus. A mi jogrendünkkel, a mi törvényeinkkel, a mi szabályainkkal kell összeegyeztetni őket (értsd, bevándorlókat, menekülteket). A távolságtartásnak, az ignoranciának, az előítéletességnek mind-mind feltétele a csoporton kívül és belül állók meghatározása.

A kormányzati kommunikációban ennek a jogi keretnek a használata szintúgy megjelent a már többször említett „Nemzeti konzultáció a bevándorlásról és a terrorizmusról” névvel fémjelzett levelekben. A kérdőív nyolcadik kérdése így szólt: „Támogatná-e Ön a magyar kormányt, hogy szigorúbb szabályokat vezessen be, ami alapján őrizetbe vehetők a magyar határt törvénytelenül átlépő bevándorló?”. A hangsúly a kérdésben, a törvényalkotáson, szabályozáson van, a bevándorlóknak pedig a tevékenysége, annak is illegális mivolta kerül a központba.

A műszaki határzár felhúzása – és már eleve elnevezése kapcsán is – gyakorta előkerült a jogi értelmezés. Lázár János a határzárral kapcsolatos sajtótájékoztatóján a következőképpen fogalmazott: „Nem érdemes a dolgokat összekeverni egymással. Mi az ország biztonságáról, és a határok megvédéséről beszélünk, és beszélünk illegális határátlépőkről, akik véleményünk szerint bűncselekményt követnek el”.³¹

Framing – Talapzat

Az értelmezési keretek használatának elhanyagolhatatlan szerepe volt tehát abban, hogy a virtuális és fizikai valóság karakteresen elváljon egymástól. A társadalmi párbeszéd tematizálása elérte, megalapozta, hogy a valós helyzettel foglalkozó társadalomkutató szakemberek, nemzetközi és hazai civil érdeképviseletek kommunikációs hatékonysága csökkenjen, hiszen közös valóságismeret híján, nem voltak meg a sikeres dekódolás alapfeltételei. Mindeközben, a kormányzati kommunikációk többségében a bemutatott kereteken belül maradván, koherens alternatív képet alkottak menekültekről, bevándorlókról magukról, illetve arról a szituációról, élethelyzetről melyben a magyar társadalom válaszokat, megoldásokat keres.

E nélkül a koherens kommunikációs tevékenység nélkül, a kormányzat által fenntartott vagy táplált virtuális valóság talapzata gyengének bizonyult volna, és rajta állva a befogadó, a széles társadalom bizonytalannak érezte volna magát. Ebben a kognitív bizonytalanságban, alternatív válaszokért kutatott volna, ami kimozdította volna a médiapolgári létből, a fizikailag megélhető társadalom felé. Ez az elmozdulás azonban nem történt meg, a széles társadalom megelégedett a kormányzat által nyújtott értelmezésekkel, amire bizonyíték a Kvótanépszavazás során leadott 3,3 millió „Nem” szavazat.

---

³¹ M1 Híradó, 2015.június 18. Forrás: <http://nava.hu/id/2223834/> Letöltés dátuma: 2017. április 5.

Szemiotikai interpretáció

A virtuális kormányzás gyakorlati megvalósulását vizsgálva, tehát azt a kérdést kell feltennünk, hogy miképpen használja az az elméleti alapként meghatározott Framing elmélet, illetve morális pánik elméletének keretrendszerét. Objektív szempontból ugyanis a virtuális kormányzás eredményét és sikerét annak függvényében állapíthatjuk meg, hogy mennyire sikerült az elméleteket megtartani, azokat felhasználni a gyakorlati kormányzás során.

Háborús retorika

Egy külön szakdolgozat témája lehetne a Fidesz kormányok politikai kommunikációjának teljes szemiotikai elemzése, épp ezért jelen dolgozatban csupán érintőleges vizsgálatára vállalkozom. Ennek szükségességét érzem azonban ahhoz, hogy rávilágítsak arra, hogy a menekültekkel, bevándorlókkal kapcsolatos szemiotikai és retorikai eszközkészlet nem példanélküli a Fidesz kommunikációjában, a háborús nyelvi képek használatának nagy hagyománya van a párt politikai kommunikációjában.

A 2010 óta fennálló, második és harmadik Fidesz kormányzat nyilatkozatait vizsgálva azt tapasztalhatjuk, hogy nagyon ritkán találkozunk olyan politikai állásfoglalással, ami valami mellett és nem valami ellen szól. A Fidesz kormányzat első éveit az „elmúlt nyolc évvel” szembeni ellenállás határozta meg. A parlamenti felszólalásokkor összeszámolhatatlan mennyiségben elhangzott szókép lényege, célja egyrészt a politikai önigazolás másrészt az ellenzéki kritikák súlyának gyengítése, megsemmisítése volt. Nem sokkal később már nem csupán ellenség megnevezést, hanem a kívánatosnak gondolt, kormányzat által folytatott tevékenységet is háborús dialektikával „harcként” jelölték meg a kormánypártok. 2011-ben ez a harc főként az „államadóság elleni harc” képében jelent meg, amelyet a kormányzat olyannyira komolyan gondolt, hogy létre is hozta az Összefogás az Államadóság Elleni Alapot. Ebben az elnevezésben több a korábbiakban leírt elem is helyett kapott. Egyrészt a kormányzat a már említett virtuális egységet, összefogást állítja fel, ami mögött valós összefogás nem igazán volt látható, többek között ez is okozta, hogy alig négy évvel később ugyanaz a kormányzat az Alapítványt megszüntette. A másik fontos elem az elnevezésben, hogy valami ellen

jött létre, nem valamiért. A legyőzendő ellenség, az államadóság, mely ellen feláll az egység, hogy legyőzze azt.

Időben következő nagyszabású ellenség-képként a „rezi” kerül a kormányzati kommunikáció központjába. Ahogy Orbán Viktor a 2013-as Kötcsesi Polgári Pikniken nyilatkozott, „Senkinek ne legyen kétsége afelől, hogy 2014 a rezsiharc éve lesz”.³² Természetesen a harc nem egy gazdasági intézmény ellen folyt és folyik, hanem a rezsiért felelős démonizált személyek ellen. Ezek a személyek nem csupán ellenségek a harcban, hanem ellentámadásra készülnek, ahogy a kormányfő ugyanabban a beszédben fogalmazott „Fel fognak vonulni velünk szemben a külföldi kézben lévő nagy energiaszolgáltatók és a mögöttük lévő politikai erők is”. Ennek érdekében a kormányzat szükségesnek látta országjárás elindítását, lakossági fórumok tartását „Védjük meg a rezsiszökkenést” címmel. Különösen fontosnak tartom ebben a nyelvi logikában felhívni a figyelmet arra, hogy Orbán Viktor harcot hirdet, de nem támadó, hanem védekező háborút, melyben a megnevezett támadó fél a külföldi tőke, ismeretlen politikai erők, nagy gazdasági hatalmak valamint Brüsszel, ahogy ezt a Fidesz XXV. tisztújító kongresszusán tovább bővíti: „Ne legyen kétségünk afelől, hogy mindenki, mindenki fel fog vonulni velünk szemben. A bülbülszavú bankárok, a mohó multik, az őket kiszolgáló brüsszeli bürokraták és persze hazai apródjaik.”³³

Brüsszel

A „brüsszeli bürokraták” az Európai Unió ellen folytatott retorikai hadviselésnek gyakori eleme lett a Fidesz kormányokban. A szókép két funkciót lát el a kormányzat kommunikációs céljaiban. Az első tag, miszerint „brüsszeli” távolságot tart, elidegenít a megnevezett csoporttól. Az országon, nemzetén kívüli erőt jelöli, egy tőlünk távol álló hatalmat. Természetesen jelentésében Brüsszel és az Európai Unió egy és ugyanaz, mindazonáltal ez utóbbi megnevezés szemiotikailag egy földrajzi és egy szervezeti egységet jelöl, amelyeknek Magyarország egyértelműen, és megcáfolhatatlanul része. Épp ezért az említett

---

³² Tamásné Szabó Zsuzsanna, 2013. szeptember 15: Orbán Kötcsén: a rezsiharc éve következik. 24.hu. Forrás: <http://24.hu/belfold/2013/09/15/orban-kotcsen-a-rezsiharc-eve-kovetkezik/> Letöltés dátuma: 2017 március 5.

³³ Parameter.sk 2013. szeptember 18. Forrás: <http://parameter.sk/rovat/kulfold/2013/09/28/orban-harcra-keszul-bulbulszavu-bankarok-moho-multik-brusszeli-burokratak> Letöltés dátuma: 2017. március 5.

kommunikációs céloknak kevésbé felel meg ez a megnevezés. A második tag, miszerint „bürokraták” kommunikációs célja a megnevezett legitimitásának aláásása, lerombolása, megsemmisítése. Ebben az értelmezési tartományban Brüsszel, vagyis maga az Európai Unió csupán bürokratikus, hivatali feladatokat ellátó, adminisztratív szervezeti rendszer. Mint ilyen sem jogi, sem erkölcsi, sem gazdasági kérdésekben nincs bírálati, felülbírálati joga.

Ahogy a fenti példákból világosan látni lehet, a Fidesz kormányzat eszközkészletének a háborús retorika, illetve a retorikai háborúk egyaránt szerves részei. Ezek a csatározások nem ritkán egymással párhuzamosan folynak, erre jó példa a szakdolgozatom írásával egyidőben elindított legújabb nemzeti konzultáció mely szintén védekező háború logikájára építve kéri az emberek támogatását egy azon konzultációban, a rezszi megvédésben, a brüsszeli befolyás korlátozásában, valamint a menekültek szabad mozgásának korlátozásában. A konzultációt kiegészítő „Állítsuk meg Brüsszelt” plakátkampány, a már feljebb elemzett háborús védekező retorika iskolapéldája.

Megnevezés

A kormányzati kommunikáció hamar, a vizsgálati időszak kezdetétől kezdve erősen operált a megnevezések tematizáló hatásaival. Orbán Viktor korábban idézett párizsi beszédében a határra megérkező személyeket „gazdasági bevándorlóként” definiálta. Ez az elnevezés pár hónap alatt mutálódott, és Gíró-Szász András a kormányzati kommunikációért felelős államtitkár nyilatkozatában már úgy fogalmazott: „A Helsinki Bizottság a médiában megjelent téves adataival ellentétben, a tavalyi évben a menedékkérők 4/5-e, azaz 35 ezer ember nem háborús övezetből érkezett Magyarországra, tehát megélhetési bevándorló volt”³⁴. Mind a gazdasági bevándorló, mint a megélhetési bevándorló megnevezés két elemből áll össze, egy cél-meghatározásból és egy státusz-meghatározásból. A státusz mindkét esetben ugyanaz, bevándorló, vagyis nem menekül. Menekült ugyanis a kormányzati kommunikáció szerint az, akinek kiinduló országában deklarált háború folyik.

---

³⁴ Gíró-Szász András nyilatkozata az atv.hu-nak. 2015. május 20. Forrás: <http://www.atv.hu/belfold/20150520-giro-szasz-a-menekultek-negyotode-gazdasagi-bevandorlo>
Letöltés dátuma: 2017. március 8.

A közel-keleten azonban definíció szerint nem folyik háború, hiszen a háború két deklarált állam, nemzet között tud létrejönni. A kormányzati kommunikáció ezt az értelmezési kikaput használja arra, hogy a határra érkező emberek státusza a média fogyasztókban, a kormányzati elképzelések szerint dekódolódjon. Hiszen a „menekült” szemiotikai jelentés tartománya nem hordozza magában feltétlenül, hogy a menekülés oka, a menekültséget eredményező szituáció egy háborús cselekmény. Menekülés alapvetően veszély elől lehetséges, élet védelmében, amely ugyanúgy esedékes lehet szervezetek, például terrrorszervezetek lakosság életét veszélyeztető tevékenység vagy annak potenciálja esetén, mint a mindenféle fegyveres konfliktust nélkülöző jelentős területekre kiterjedő teljes vízhiány esetén.

Mindenesetre a kormányzati kommunikáció azzal, hogy a menekült szó, nem humanitárius, hanem törvényi jelentéstartományát használja, a hangsúlyt a humanitárius szituációról, egy törvényi, jogi helyzetre tereli. Semmiképpen sem nevezhető ez globális trendnek. Összehasonlítás-képpen a témával foglalkozó és alapos kutatást végző Bernáth Gábor és Messing Vera eredményeiből kiderül, hogy míg egy konkrét szituációval „Death Van” kapcsolatos médiatermékek körülbelül felében, mind az osztrák mind a magyar médiában az áldozatokra a „menekült” megnevezést használták, addig a magyar média 21%-ban a migráns, 12%-ban a bevándorló megnevezéseket használta, míg ezek előfordulása az osztrák médiumokban csupán 1–3 százalékon áll.³⁵

A „migráns” szó az előbb felvázolt értelmezési tartományban megegyezik a „bevándorló” megnevezéssel, azt azonban kiegészíti egy igen fontos érzelmi, pszichológiai töltettel. A „bevándorló” megnevezéssel ellentétben a „migráns” idegen nyelvből származó szó. Az előhívott „idegen” gondolkör alkalmas arra, hogy megágyazzon azoknak a politikai lépéseknek melyeknek célja a nemzetvédelem, kultúra védelem, közösségvédelem. Ezzel együtt pedig távolságot teremt a mi és ők között, hiszen magyar ember volt eddig is bevándorló más országokba, elvándorló Magyarországról területéről, de migráns még eddig nem. Ez utóbbi persze abból is adódik, hogy 2015 előtt megjelent Magyar Tudományos

---

³⁵ Bernáth Gábor, Messing Vera, 2016. Infiltration of political meaning-production: security threat or humanitarian crisis. CEU, Budapest, p. 16.

Akadémia által kiadott Magyar értelmező kéziszótárak nem tartalmazzák a migráns kifejezést.

Ahogy említettem korábban, tehát a két elem egyike a státusz, a kormányzati kommunikációban, vagy bevándorló vagy migránsként definiálódott. A másik elem, a cél mutációja hasonlóképpen ment végbe. Kezdetben a gazdasági, gazdasági célú bevándorlás, migráció volt a leggyakoribb a kormányzati terminológiában. Rettentően fontos elem ez a tematizálásban, hiszen egyértelműen jelzi, hogy a határra érkező emberek nem szorulnak humanitárius segítségnyújtásra, hisz alapvetően rendelkeznek egzisztenciával, alapvető emberi szükség kielégítésére elégséges forrásokkal, csupán a meglévónél többre vágnak, ez a lakóhely-változtatásuk fő motivációja. Egy olyan országban ahol az utolsó, Központi Statisztikai Hivatal helyett a Policy Agenda által elkészített számítás szerint a lakosság nagyjából 41%-a él a létminimum alatt³⁶, a fent megnevezett cél, motiváció nehezen talál együtt érző közegre.

A „gazdasági” megnevezés a későbbiekben, tovább mutálódott és a kormányzati kommunikációban helyét sokszor a „megélhetési” foglalta el. A megélhetési a magyar szóhasználatban régóta létező, negatív tartalommal társított jelző. Általában olyan helyzetekre használjuk, amikor valaki egy tevékenységet nem kényszerből, külső hatásokra, hanem saját döntésére, saját hasznára, a társadalom tekintetében deviáns módon folytat. A megélhetési gyermekvállaló, megélhetési politikus, megélhetési edzők, mind egy alapvetően elfogadott, társadalmilag hasznos tevékenységet állít, egy deviáns kontextusba, nem is beszélve a megélhetési bűnözésről, ami egy alapvetően is általában saját haszon érdekében végzett, deviáns viselkedésformával teszi ugyanezt, épp ezért nehezen is értelmezhető a fogalom, viták övezik.³⁷

A fentiekkel tehát a kormányzati kommunikáció megalkot egy negatív embereszményt, egy olyan nagy létszámú csoportot mely alapvető létbiztonságát feladva, szerencsét próbálni, nyereségvágyból érkezik meg Magyarországra,

---

³⁶ Policy Agenda, 2016. Létminimum 2015-ben Magyarországon. Forrás: <http://www.policyagenda.hu/uploads/files/L%C3%A9tminimum%202015%20%C3%A1prilisvegleges.pdf> Letöltés dátuma: 2017. március 9.

³⁷ Index, 2013, március 25: Megélhetési bűnözőkre utaznak a polgárörök. Forrás: http://index.hu/belfold/2013/03/25/megelhetesi_bunozokre_utaznak_a_polgarorok/ Letöltés dátuma: 2017. március 9.

egyértelműen letelepedési szándékkal. Ez utóbbi azért is nagyon érdekes értelmezési tartomány bővítés, mert azon ritka esetekben amikor a médiában menedék-kérelmet leadó személy lett megszólaltatva, célországként nem Magyarországot, hanem főként Németországot, Svédországot, Franciaországot vagy Ausztriát jelölte meg. Az Európai Parlament által közzétett, UNHCR, Eurostat adataiból készített statisztikából kiderül, hogy 2015-ben beadott menekültjogi kérelmek csupán 13%-át adták be Magyarországon, megközelítőleg ugyanannyit, mint Svédországban míg Németországban a 36%-át. A gazdasági célú migrációnak, bevándorlásnak az a tény is némileg ellentmond, ami szintén az említett közleményből kiderül, hogy a földközi tengeren érkező több mint egy millió ember 32%-a volt gyermek.³⁸

Az elidegenítésnek másik módszere a távolságtartó, pragmatikus, jogi értelmezési tartomány és nyelvezet, melyben határsértőként, illegális határátlépőként vagy illegális bevándorlóként nevezi meg őket a kormányzati kommunikáció. Ennek alapjául szolgálnak a rendőrségi beszámolók, amik hajlamosak a homályos megfogalmazásokra, amiket a média nem egyszer egy az egyben átvesz.³⁹ Az illegitimitás, törvénytelenesség, jogellenes magatartás hangsúlyozása tökéletesen alkalmas a határra érkező, határon átlépő emberek deviáns kategóriákba zárásához.

A megnevezés tudatos, és folyamatos kormányzati alakítása elősegíti, megalapozza azt az értelmezési tartományt, ahol a kormányzati kommunikációs célok szerint, a menekültválságot a társadalomnak értelmeznie kell. Egyben tudatosan megágyaz annak a morális pániknak, melyre a kormányzati kampányok épülni fognak. Egy alapvetően ismeretlen célokkal, vegyes kiindulási szituációkkal, helyzetekkel rendelkező embertömeget, felruház egy egységes céllal (gazdasági), és nagyon hamar deklarálja, hogy ez nem csak a magyar társadalom számára, de egész Európa számára veszélyes.

---

³⁸ Európai Parlament: A migrációs válság számokban: menekültek és menedékjogi kérelmek az EU-ban, 2016, Forrás: <http://www.europarl.europa.eu/news/hu/news-room/20160616STO32440/a-migr%C3%A1ci%C3%B3s-v%C3%A1ls%C3%A1g-sz%C3%A1mokban-menek%C3%BCltek-%C3%A9s-mened%C3%A9kjogi-k%C3%A9relmek-az-eu-ban> Letöltés dátuma: 2017. március 15.

³⁹ Bernáth Gábor és Messing Vera: Bedarálva. A menekültekkel kapcsolatos kormányzati kommunikáció és a tőle független megszólalás terepei, *Médiakutató*, XVI. évfolyam, 4. szám, 2015.

Bevándorlás és a terrorizmus

Azt, hogy mennyire veszélyes, jól mutatja Orbán Viktor a gazdasági bevándorlásról tett nyilatkozata, annak a terrorcselekménynek a helyszínén, amelyet sokan a teljes nyugati kultúra, a sajtószabadság megtámadásának tekintettek. Ezt az asszociációs kapcsolatrendszert tovább erősítette a 2015 májusában elindított és lebonyolított „Bevándorlásról és a terrorizmusról szóló nemzeti konzultáció”. A kérdőívnek természetesen nem csak a neve erősít rá erre a párhuzamra. Említésre érdemes a tizenkét kérdéses konzultáció, harmadik kérdése, miszerint „Vannak, akik szerint a Brüsszel által rosszul kezelt bevándorlás összefüggésben van a terrorizmus térnyerésével. Ön egyetért ezekkel a véleményekkel?”, valamint a hatodik kérdése, miszerint: „Vannak, akik szerint Brüsszel politikája a bevándorlás és a terrorizmus kérdésében megbukott és ezért új megközelítésre van szükség ezekben a kérdésekben. Ön egyetért ezekkel a véleményekkel”?

Retorikai és pszichológiai szempontból a kérdőívnek múlhatatlan érdeme van abban, hogy a társadalmi kommunikációban erős kapcsolat épült ki a terrorizmus és a bevándorlás témakörei között, miközben a valóságban ezt csupán feltételezésekkel tudták alátámasztani a kormányközeli biztonságtechnikai szakértők. Ami a tényeket illeti, az Európában elkövetett jelentős terrorcselekmények egyikét sem sikerült a bevándorlási hullámmal érkező személyekhez kötni. A terrorcselekmények elkövetői, többségében második, harmadik generációs bevándorlók voltak, akik már Európában születtek, és nem ritkán az Iszlám Állam területéről kapott kiképzésről érkeztek vissza, érvényes okmányokkal Európa területére.

A generált virtuális valóságban tehát a terrorizmus és a bevándorlás szavak értelmezési tartományai szoros kapcsolatban állnak, a terrorizmus és a bevándorlás kérdéskörei hasonlatosak, vagyis az egyik kérdéskörre adott válasz, reakció, megoldási alternatíva alkalmazható a másik kérdéskörre is. Ebben az értelmezésben tehát, a bevándorlás akárcsak a terrorizmus, a nyugati civilizáció, társadalmi berendezkedés, az egyén egzisztenciája és létbiztonsága ellen irányuló tevékenység, veszélyforrás. Ellene alkalmazott bevett megoldás az elhárítás. Semmiképpen sem érvényes vagy eredményes megoldás az integráció, a befogadó

országok szempontjából hasznos elosztás, ezek ugyanis a valóságban ugyan használatosak a bevándorlás kezelésében, azonban a terrorizmus esetében nem.

Mivel a terrorizmus 2001. szeptember 11. óta a nyugati civilizáció számára meghatározó félelem-forrás, így ez a generált kapcsolat tökéletesen alkalmas a bevezetőmben említett morális pánik kialakítására és fenntartására. A specifikus csoport, vagyis a bevándorlók által jelentett veszély, fenyegetettség érzetének megteremtése invokálja, a gyors és hatékony hatósági fellépést, elhárítást, megadva a pszichológiai felhatalmazást a hatalom számára, hogy hatalmával éljen.

Ebben a működési mechanizmusban a média támogató szerepének jelentősége megkerülhetetlen, mint ahogy ez általában lenni szokott a morális pánikok esetén. Jelen szakdolgozatban nincs lehetőség az időszak minden médiatermékének bemutatására és elemzésére, azonban a fenti folyamatok alátámasztása végett szükségesnek érzem, pár példa feltüntetését. A kormányzati kommunikáció bemutatására a legalkalmasabbak az MTVA híradásai, amelyek a civil szervezetek, például a Helsinki Bizottság állásfoglalása szerint is a kormányzat szócsöveként funkcionálva, a migrációról „egydimenziós” módon számolnak be.⁴⁰

Az M1 híradásaiban jól látható, az a megnevezési mutáció amely a kormányzati kommunikációban is tapasztalható volt az időszak alatt. 2015 áprilisában a közmédia riportjaira, híradásaira még a „menekült” elnevezés volt jellemző. Azonban nyelvi eszköztárában már megjelentek a túlzott mennyiségre utaló jelzők, kifejezések. A 2015. április 15.-ei adásban például az „ezrével érkeznek a menekültek”, valamint az „Utazási okmányokat adnak a görögök a menekülteknek féltő, hogy még többen jönnek.” mondatok hangzottak el.⁴¹ Ugyanazon a napon, egy másik híradásban elhangzik egy később sokszor ismételt kifejezés miszerint „Megállíthatatlannak tűnik a menekültek áradata”.⁴²

A menekült-áradat szóösszetétel, jól rímel a fent leírt asszociációkra, hiszen az áradat jellemzője a veszély, a pusztítás. Ebben az időszakban jellemző az

---

⁴⁰ Magyar Helsinki Bizottság, 2015. Migrációs pánik: A kormányzat szócsöve a közmédia. Forrás: <http://www.helsinki.hu/migracios-panik-a-kormany-szocsove-lett-a-kozmedia/> Letöltés dátuma: 2017. március 15.

⁴¹ M1 Híradó, 2015. április 15. Forrás: <http://nava.hu/id/2158142/> Letöltés dátuma: 2017. március 15.

⁴² M1 Híradó 2015. április 15. Forrás: <http://nava.hu/id/2158470/> Letöltés dátuma: 2017. március 15.

illegális bevándorló kifejezés is a menekültek megnevezésére. Gíró-Szász András korábban említett nyilatkozatának bemutatásakor az M1 híradója nemes egyszerűséggel a következő feliratot jelenítette meg: „A Magyarországra érkező menekültek többsége megélhetési bevándorló”⁴³. Szintén ebben a híradásban már megjelenik a migráns megnevezés: „Naponta 300–400 migránssal szemben intézkednek az országban”.

Vizuális interpretáció

A verbális kommunikáció azonban csak része annak a rendszernek amely fenntartja, táplálja a virtuális valóságot. Az általunk tudatosan, vagy tudatalat fogadott és küldött jelek túlnyomó többsége nonverbális jelek halmazába tartozik, így ezeknek a virtuális valóság színterén is igen nagy súlyuk van. A képi megoldások a kormányzati kommunikáció, illetve a kormányzathoz köthető médiumok számára elsődleges fontosságú eszközök a társadalmi párbeszédnek a korábban bemutatott értelmezési tartományokban történő tartásához.

A menekültválság vizuális interpretációjával kapcsolatban úgy is megfogalmazhatnánk ezt a szándékot, mint egy bizonyos értelmezés, mégpedig a humanitárius értelmezési tartomány elkerülésének módja. A képi tartalmak szerkesztésénél, a szerkesztő elsődleges feladata, hogy megtalálja azokat képi eszközöket, ábrázolási módokat, vizuális szimbólumokat melyek az általa használni szándékozott értelmezési tartomány interpretációjához tartoznak, valamint kiszűrje azokat az elemeket, vizuális érzelmi hatásokat melyek a kerülni szándékozott értelmezéssel állnak kapcsolatban.

A menekültválság kapcsán három megjelenített státuszkategóriát különböztethetünk meg: kormányzati politikus, fegyveres testület tagja, civil segítő, menekült. Ezeknek a státuszoknak a megjelenése közel sem volt egyensúlyban a válság időszakában. Bernáth Gábor és Messing Vera az adott időszakot érintő kutatásában például azt láthatjuk, hogy míg kormányzati politikusok 31%-ban, a menekültek csupán 22%-ban jelentek meg a

---

⁴³ M1 Híradó 2015 május 21. Forrás: <http://nava.hu/id/2197438/> Letöltés ideje 2017. március 15.

tudósításokban.⁴⁴ Az arányoknál azonban véleményem szerint sokkal fontosabb az adott státuszok és az általuk előhívott értelmezési tartomány kapcsolatát bemutatni.

A kormányzati politikus többségében a híradásokban sajtótájékoztatón, címer és a „Magyarország kormánya” felirat környezetében jelent meg. Olyan képek, ahol a kormány tagjai, esetleg a miniszterelnök egy képen szerepel a menekültekkel igen csak nehéz, ugyanis az ilyen alkalmakat kitaróan kerülte a kormány.

1. ábra. Kovács Zoltán kormányzóvivő és Lázár János Miniszterelnökséget vezető miniszter sajtótájékoztatója.

MTI Fotó: Máthé Zoltán

Ezek a képek, beállítások igyekeznek erőt, hatalmat sugallni. A kormánytagok a tőlük és általuk megszokott környezetben nyilatkoznak, amely egyrészt sugallja a kormánytagok határozottságának, felkészültségének képét másrészt ábrázol távolságtartást a menekültek személyétől, ezzel gátolva a humanitárius keret felmerülését.

Olyan kép amikor a kormányzat tagja menekültek környezetébe kerül főként Pintér Sándor belügyminiszterről készült, a kerítés építés, illetve a tranzit zónák átadása kapcsán. Ezeken az ábrázolásokon Pintér Sándor a végrehajtó hatalom szimbóluma, aki ellenőriz, bejár, eligazít. Szintén hasonló ábrázolási módban jelenik meg pár alkalommal Orbán Viktor miniszterelnök és Bakondi György belbiztonsági tanácsadó a határ mentén. Őket főként saját biztonsági őrök,

---

⁴⁴ Bernáth Gábor, Messing Vera: Bedarálva. A menekültekkel kapcsolatos kormányzati kommunikáció és a tőle független megszólalás terepei. *Médiakutató*, XVI. évfolyam 4. szám, 2015.

illetve egyenruhás katonák, rendőrök körében fotózták, menekültek véletlenül sem kerültek velük egy képre.

Fegyveres erők képviselőinek a képeken történő ábrázolása a biztonságtechnikai keret erősítésével gyengíti a humanitárius keret kiterjedését. Rendészeti szervek képviselői nagyon változatos szituációkba jelennek meg a híradásokban, beszámolóokban, a politikusokkal szemben főként menekültek környezetében, pontosabban menekültekkel szemben ábrázolva őket. Meg kell jegyeznünk azonban, hogy a rendvédelmi szervek legtöbbször nyugodt stabil helyzetben, a menekülteket eligazítva, vagy előttük sorfalat állva jelennek meg, igen ritkák és emlékezetesek azok a jelenetek, amelyben a rendőrség fizikai kontaktusba kerül a menekültekkel. Gondolok itt a gyermekét és feleségét a sínen fekvő szorongató menekültre illetve a „röszkei kitörés” képeire.

2. ábra Bicskei vasútállomás emlékezetes képe. Fotó: Polyák Attila – Origo

A családját sínre rántó menekültől készült képek alkalmasak arra, hogy összehasonlítsuk a kormányzattól függő, illetve attól független képi ábrázolásokat. A fenti kép Polyák Attila az akkor még kormányfüggetlen Origo.hu munkatársának munkája, hasonló képeket találunk a nemzetközi beszámolóokban, melyekhez a Reuters ugyanebben a pillanatban, szinte ugyanebből a pozícióból készült fényképét használták. Az eseményről beszámoló MTI azonban egy későbbi pillanatot és más ábrázolást választott. A fenti képen családként összetartva jelenik meg a menekült, arccal, rajta fájdalommal, a rendőrök pedig arc nélkül, kicsit esetlenül vesznek részt a jelenetben. Az MTI képén azonban már csak a letartóztatás

pillanata látható, ahogy öt rendőr intézkedik egy férfivel szemben. A nő és a gyermek már nincs a képen, a menekült bűnözőként bilincsben fekszik, arca nem látszik, míg a rendőrök némelyikének igen.

3. ábra Bicskei vasútállomás, alternatív interpretáció. MTI Fotó: Balogh Zoltán

A fegyveres erők vizuális hatásának használata a menekültválság kapcsolatában azonban nem merül ki a médiatermékek fotómellékletében. Ugyanis nem sokkal a Charlie Hebdo eseményei után Budapest utcáin megjelentek a katonai rendészet gépfegyveres tagjai, kettesével járőrözve szerte a városban. A megjelenésük jelentősen növelte a város lakosságának fenyegetettség érzetét, erősítette azokat a félelmeket, melyek a bevándorlás és a terrorizmus összekapcsolásából táplálkoztak.

Fontos megemlítenünk, hogy a határon szolgálatot teljesítő fegyveres erők tagjai sokszor maszkban, kesztyűben jelentek meg, amely ugyan nem volt feltétlenül szükséges, viszont erősítette a kormányzat által sokszor használt egészségügyi értelmezés, társadalomba történő beépülését. Azt sugallta, hogy a menekültekkel való kontaktus egészségügyi kockázattal jár, elővigyázatosan, távolságtartóan kell eljárni velük.

A civil segítők, támogatók bemutatására elméleti lehetőség adott volt ugyan a kormányzati kommunikátorok számára, hiszen több esetben is jelentős számban és mértékben megjelentek a beszámolók helyszínein, gondolok itt a Keleti pályaudvarra vagy éppen az onnan indult vonulásra, azonban a kormányközeli

médiумok igyekeztek jelenlétüket nem bemutatni, nem ábrázolni, megjeleníteni. Nem véltlen, hisz a civil segítők jelenléte egyértelműen a humanitárius értelmezési keret része, aminek az interpretációja azonban nem állt a kormányzat szándékban.

Végezetül talán a legérdekesebb és legfontosabb a menekültek bemutatása, megjelenítése volt a kormányzati vizuális kommunikációban. Az egyik leggyakrabban használt eszköz a tömeg ábrázolása volt. Többségében nagy mennyiségű embert mutattak a képek, vonulva, összetömörülve, sokszor igen nagy távolságból ahol az arcok már nem látszódtak, nem voltak kivehetőek, esetleg hátulról nézve. Ez az elidegenítésnek egy hatásos eszköze, tartani a személyes és térbeli távolságot a menekültek és a befogadók között.

4. ábra Keleti pályaudvaron összegyűlt menekültek. MTI Fotó: Máté Zoltán

Másik kormányzathoz közel álló híradásokban használt eszköz a menekültek eljárás alatt, elfogás alatt, bilincsben, esetleg földre teperve történő ábrázolása. Ezek a képek a biztonságtechnikai értelmezést erősítik, legitimizálják az erő, kényszer használatát, és a menekülteket veszélyesként, bűnözőként szerepeltetik, mint ahogy a 2. ábrán bemutatott MTI fotó teszi.

Ugyancsak a biztonságtechnikai értelmezést erősítették, alapozták meg azok a képek melyek a menekülteket, agresszívként, veszélyesként ábrázolták. Ezek a képek nagyrészt a Keleti pályaudvarnál, valamint a Röszei határszakasznál készültek, azokon a pontokon a magyarországi menekültválságban, amikor az információ és a szervezettség, véletlen vagy szándékos hiányából adódóan nagy mennyiségű ember halmozódott fel kilátástalan helyzetben, megágyazva ezzel az agresszív fellépésnek.

5. ábra Röszei határ MTI Fotó: Soki Tamás

Politikai kommunikáció – Kommunikációs politika

A menekültválság időszakában különösen vizsgálatra érdemes a virtuális kormányzás működése azokban a politikai interakciókban, melyeknek nincs, vagy csupán elhanyagolható a valós politikai eredménye, sokkal tekintélyesebb azonban a kommunikációs hatása. Ezek az események azt bizonyítják, hogy a virtuális kormányzásban a hagyományos kormányzati, törvényhozói, jogalkotói tevékenység a kommunikációs célok alárendeltjévé válik. A kormányzás és a kommunikáció közötti kapcsolatrendszer megváltozása azonban nem csak a menekültválságra, a bevándorlásra, illetve az ezekkel kapcsolatos társadalmi reakcióra van hatással, hanem azokra társadalmi problémákra is amelyek a virtuális kormányzás szintjén nem léteznek.

Virtuálisan nem létező krízisek

Jelentős szakadék mutatkozik a második és harmadik Orbán kormány által felállított és fenntartott virtuális valóságban létező társadalmi krízisek, ügyek és a valóságban, a társadalomkutatásokkal foglalkozó szakemberek szerint létező, fennálló társadalmi problémák között. A számtalan példa közül, csak párat szeretnék említeni, amely rávilágít a kettőség mélységére és működésére.

A valós krízist nem látó, megoldani nem szándékozó, kommunikációs lépések közé sorolható mikor 2013 végén a kormánypárti többségű Fővárosi Közgyűlés elfogadta a hajléktalanságot kriminalizáló rendeletet melyben „az életvitelszerűen megvalósuló közterületi tartózkodás jogellenesnek minősül”. Ennek a rendeletnek eredménye természetesen nem a hajléktalanság megszüntetése, felszámolása, hanem a hajléktalan társadalom, a főváros lakossága számára kevésbé látható területekre (erdők, lakatlan részek) történő internálása. Jellemzően azokra a rendeletekre, melyeknek eredménye csak kommunikációs jellegű, az említett rendelet alkotásában sem vettek részt a hajléktalansággal foglalkozó szakemberek, szervezetek, véleményüket sem akkor sem a rendelet meghozása után nem vették számításba a törvényalkotók, a Kúria azonban végül megsemmisítette a törvényt annak jogellenes mivoltja miatt.

A valós krízist ugyan sejtető, de arra nem valóságos megoldást nyújtó kommunikációs lépésnek tekinthető a 2015-ben elindított „Gyere haza, fiatal!” program. Ebben a programban a kormányzat gyakorlatilag marketing eszközökkel próbálta hazacsábítani a külföldön élő fiatal magyar lakosságot. A kormányzat ezzel igyekezett ellensúlyozni a magyar fiatalok tömeges kivándorlását, amely egészen a mai napig jellemző Magyarországon. A program eredményesen hozott haza 105 fiataalt, mindeközben a 18–40 éves korosztály 27%-a rövid távú, 28%-a hosszú távú, 6%-a pedig végleges kivándorlást fontolgatott a Nemzeti Kutató Intézet 2013 végén készített kutatásában publikált adatok szerint⁴⁵. A programot 2016-ban leállították.

A valóságban kiteljesedett, de virtuálisan elnémított krízisre pedig példaként hozható a magyar egészségügy helyzete. Az magyar egészségügy a

---

⁴⁵ Nemzeti Kutató Intézet, 2013. Elvándorló fiatalok? Migrációs tervek a magyarországi 18-40 évesek körében. Korfa, XIII. évfolyam, 5. szám.

virtuális kormányzás károsultjainak – hogy stílszerű legyek – állatorvosi lova. A második illetve harmadik Orbán kormány ugyanis gyakorlatilag nem nyúlt lényegesen az egészségügyhöz, napjainkig. Ezzel szemben egyéb, az ország egészét érintő gazdasági, kormányzati döntések jelentősen, negatív módon befolyásolták a kórházak, kórházi dolgozók életét. Mind az elvándorlás, mind a nemzetközi összehasonlításban alacsony összegeket tartalmazó közalkalmazotti bértábla, mind az államilag támogatott egyetemi hallgatók röghöz kötése azt eredményezte, hogy az egészségügyi dolgozóknak alacsony létszámban, rossz körülmények között, anyagi megbecsülés hiányában kell a társadalom számára elengedhetetlenül fontos munkát végezniük.

Mindeközben a kormányzati kommunikáció széles körben tájékoztattatta a magyar társadalmat arról, hogy „Nő az orvosok, ápolók és tanárok bére”, ahogy ez a 2017 elején postázott kormányzati prospektusban áll. A valóságban azonban, az emelés megegyezik az adott végzettségűek garantált bérminimumával, és az összes ígért béremelés után is még mindig Magyarországon lesz a Visegrádi országok közül legalacsonyabb az egészségügyi dolgozók keresete, nem is beszélve a nagy munkaerő felszívó képességgel rendelkező országokról mint Németország, Ausztria, vagy Nagy-Britannia.

A virtuális valóságban létrehozott vagy felnagyított válságok, krízisek mesterséges szelekción mennek keresztül. Ennek okán, a rostán át nem jutó társadalmi krízisek, nem jelennek meg a médiapolgárság számára, kormányzati szempontból azokra megoldást nyújtani nem szükséges, azt a kormányzott réteg nem várja tőlük el. Ezek a valóságban lassabban-gyorsabban eszkalálódó krízisek mindeközben egyre jobban meg fogják határozni a társadalom mindennapjait kérdés, milyen politikai vagy gazdasági érdekek kell sérülnie, milyen társadalmi csoportoknak kell találkozni a krízisekkel, hogy a kormányzat a virtuális valóságba emelje azokat a megoldás érdekében.

Nemzeti konzultáció

A nemzeti konzultáció intézménye a magyar politikai életben a Fidesz 2006-os választási kampánya óta jól ismert, azonban a második, és főként a harmadik Orbán kormány kommunikációs eszköztárában foglalta el a legelőkelőbb helyét. A nemzeti konzultáció hatása viszont kétségkívül indokoltá teszi a kormányzat

számára az eszköz, lehetőségekhez képest gyakori használatát. A konzultáció marketingkommunikációs fogalommal élve involválja a társadalmat, azt a benyomást teremti meg, hogy az állampolgárnak valós beleszólása van a politikai döntésekbe. Politikai kommunikáció szintjén azt mondhatjuk, hogy a társadalmi részvétel valós vagy vélt opcióját kínálja a konzultáción való részvétel.

Azonban az eddigi tapasztalat korántsem az, hogy a kormányzat valós döntések előkészítéséhez használja a konzultáción beérkezett válaszokat. A konzultáció elsődleges célja inkább kommunikációs jellegű még pedig két-irányú. Egy részről segít felállítani, megerősíteni a befogadóban azt a virtuális krízist amely kapcsán a befogadó válaszát várja, másrészről létrehozza a kormányzat a későbbi lépései mögött a virtuális társadalmi támogatást.

Nemzeti konzultáció a bevándorlásról és a terrorizmusról

Az általam korábban már többször idézett nemzeti konzultáció több lépcsőben és több szinten is meghatározta a kormányzati kommunikációt és a társadalmi párbeszédet a menekültválság időszakában. A 2015-ben elindított konzultáció alapvetően nélkülöz minden tudományos kutatómódszertani szempontot, de ahogy azt bemutattam, nem is célja a tudományos értékelhetőség. A kérdőív tizenkét kérdésében meghatározza és megerősíti azokat az értelmezési tartományokat, felhasználva azokat a szemiotikai, retorikai eszközöket melyeket a korábbi fejezetekben elemeztem, valamint megjelöli a jövőbeni politikai lépéseket, és a mögöttük húzódó vélt okokat.

Erre szemléletes példa a konzultáció negyedik kérdése, miszerint „Tudta-e Ön, hogy a megélhetési bevándorlók törvénytelenül lépik át a magyar határt és az elmúlt időszakban hússzorosára nőtt a bevándorlók száma Magyarországon?” Azon túl, hogy a kérdés a jogi értelmezési tartományt használja, valamint a „menekült” helyett a „bevándorlók” megnevezés mellett döntött, a kérdés valójában nem kérdés, hanem tájékoztatás. Ez a tájékoztató funkció több kérdésben is megjelenik. A „Sokféle véleményt hallani...”, „Vannak, akik szerint...”, kezdetű kérdések, mind egy szelektív módon kiemelt, ezzel hangsúlyosabbá tett véleményt osztanak meg a társadalommal.

A kérdőív politikai szempontból azért is jelentéktelen, mert a kérdőívre adott válaszok, nem politikai állásfoglalások. Az „Ön mennyire tartja fontosnak a

terrorizmus térnyerését ... a saját élete szempontjából?” kérdés azon kívül, hogy magyartalan, az arra adott válaszok nyilvánvalóan nem képezhetik politikai döntés alapját, hiszen a terrorizmus térnyerésére a magyar államnak igen kevés ráhatása van, lehet. Hasonlóan valós politikai támogatásként nehezen értelmezhetőek azok a válaszok, amelyeket dupla kérdésre adtak a válaszolók. A „Vannak, akik szerint Brüsszel politikája a bevándorlás és a terrorizmus kérdésében megbukott és ezért új megközelítésre van szükség ezekben a kérdésekben. Ön egyetért ezekkel a véleményekkel?” valójában két kérdés. Az első, hogy válaszoló egyetért-e azzal, hogy Brüsszel politikája megbukott, a második pedig, hogy új megközelítésre van szükség. Nos mivel az új megközelítésről nem igazán tájékoztat a kérdés, ezért a kitöltő egy válasszal reagálhat a véleményre, és az új, általa ismertelen megközelítésre.

A kérdőívre minden kérdés esetén három-féle válasz adható, amelyből kettő egyetértő, egy ellenző (egy esetben semleges⁴⁶). Természetesen ez nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a társadalom valós véleményétől függetlenül a visszaküldött válaszok túlnyomó többségükben a kormányzatot támogató válaszokat tartalmazzák. Az egy millió visszaküldött kérdőívben csupán 3–5% körül volt átlagosan az elutasító válaszok aránya két kérdés kivételével, a terrorizmus és a bevándorlás összefüggéseire 11%, az bevándorlók kiindulási országának támogatására 15% elutasító válasz érkezett⁴⁷.

A konzultáció természetesen elérte a célját, létrejött a virtuális társadalmi támogatás, melyre a kormányzat széles körben és gyakorta tudott hivatkozni a kormányzati döntések és kommunikációk során. A konzultáció utáni plakát kampány, egyik funkciója volt csupán a létrejött virtuális társadalmi támogatás, egység deklarálása, a lakosság erről történő informálása. „Az emberek döntöttek: Az országot meg kell védeni”, kampány segítette a konformitás elméleteinek megfelelően, a bizonytalanokat a többségi vélemény, avagy a kormányzat által többségi véleménynek tekintett irányba terelni.

---

⁴⁶ 4. kérdésre a válaszlehetőségek: Igen, Hallottam róla, Nem tudtam.

⁴⁷ Herczeg Márk, 2015.07.27: Ez lett a nagy 1 milliárd forintos, bevándorlók ellen hergelő nemzeti konzultáció eredménye. 444.hu. Forrás: <https://444.hu/2015/07/27/ez-lett-a-nagy-milliardos-bevandorlok-ellen-hergelo-nemzeti-konzultacio-eredmenye> Letöltés dátuma: 2017. április 6.

Szakdolgozatom írásával egyidőben jelentek meg az újabb nemzeti konzultáció kérdései. Ugyan jelen dolgozat előbb készül mintsem, hogy a konzultáció eredményeiről be tudnék számolni, azonban a 2015-ös konzultáció történetéből arra következtethetünk ez esetben sem az eredmény, hanem maga a kommunikációs szándék és folyamat az elsődleges fontosságú.

A konzultáció hat kérdéséből kettő foglalkozik a bevándorlással és migrációval. Akárcsak a korábbi esetben, ebben a kérdőívben lévő válaszok sem alapoznak meg későbbi politikai lépéseket. Erre mi sem jobb bizonyíték, mint hogy a kérdőív második kérdésére két-válasz lehetőség áll rendelkezésünkre: „A magyar emberek biztonsága érdekében felügyelet alá kell helyezni az illegális bevándorlókat addig, amíg a hatóságok döntenek ügyükben” valamint „Engedjük, hogy az illegális bevándorlók szabadon mozoghassanak Magyarországon”. Történetesen 2017. március 7.-én, vagyis a kérdések megjelenése előtt elfogadta az Országgyűlés azt a módosító javaslatot, mely szerint a menedékkérőket, illegális határátlépőket az ország egész területéről begyűjtheti a rendőrség és a tranzit-zónákba szállíthatja őket, kérelem esetén pedig, annak elbírálásáig a kérelmező a zónát nem hagyhatja el.

A kérdőív harmadik kérdése és az arra adható válaszlehetőségek pedig tökéletes példái annak, hogy a kormányzat hogyan tisztítja homogén szintre a válaszokat. „Mára kiderült, hogy a Magyarországra tartó illegális bevándorlókat az embercsempészek mellett bizonyos nemzetközi szervezetek is törvénytelen tevékenységre ösztönzik. Ön szerint mit tegyen Magyarország?” kérdésre két válaszlehetőség adható. Vagy „Az illegális bevándorlást segítő tevékenységeket – mint az embercsempészet és az illegális bevándorlás népszerűsítése – büntetni kell.” vagy a „Fogadjuk el, hogy létezhetnek olyan nemzetközi szervezetek, melyek következmények nélkül buzdíthatnak a magyar törvények kijátszására.” a választható lehetőség.

Azon túl, hogy a kormányzat ebben a témakörben is a háttérhatalmak megtámadtatottjaként jelöli meg Magyarországot, olyan válaszlehetőségeket alkottak mely eléri, hogy véleményem szerint jelentős számú ember, aki nem jelölné meg az első válasz lehetőséget, inkább nem küldi vissza a kérdőívet, mintsem hogy a másodikat jelölje meg. Természetesen ez a kormányzati kommunikáció számára előnyös forgatókönyv, hiszen ahogy a 2015-ös konzultáció, vagy a népszavazás eredményeinél láttuk, a virtuális többség felmutatása az elsődleges cél, tehát az ellentétes válaszok nem megjelenése, csak segít a célok elérésében.

Kvótanépszavazás

A politikai, kormányzati célok és feladatok háttérbe szorulását mutatja az is, hogy egy alkotmányosan nem létező, művi intézmény mint a nemzeti konzultáció és egy alkotmányosan, a demokratikus jogrendben igen fontos szerepet, a részvételi demokrácia lehetőségét fenntartó intézmény vagyis a népszavazás célja, funkciója és eredménye megegyezett egymással a vizsgált időszakban. A 2016-os kvótanépszavazást egy Európa országaiban sűrűn vitatott megoldási javaslattal kapcsolatban írta ki a kormányzat, szó szerint a következő kérdésben: „Akarja-e, hogy az Európai Unió az Országgyűlés hozzájárulása nélkül is előírhasssa nem magyar állampolgárok Magyarországra történő kötelező betelepítését?”.

A kérdés egyrésztől politikai, másrésztől nyelvi szinten sem felelt meg a népszavazás intézményének. Politikai értelemben azért, mert 2016. március 18.-án létrejött az Európai Unió és Törökország között létrejött megállapodás miatt a kvótarendszer ötlete lekerült ez Európai Parlament asztaláról, vagyis október 2.-án, azaz fél évvel később, teljes mértékben, politikai értelemben okafogyottá vált a népszavazás megtartása. Nyelvi szinten pedig a kérdés nem egy, hanem két kérdés, melyre nem lehet emiatt egy igen-nem választási lehetőséggel választ adni.

A kérdésbe implikált egyik rész így szól: Akarja-e, hogy az Európai Unió az Országgyűlés hozzájárulása nélkül is rendelkezessen a magyar állampolgárokat érintő kérdésben? Ez a kérdés azonban ebben a formájában nem kerülhetne népszavazásra, hiszen nem lehet népszavazás tárgya, mert Alkotmánymódosítással kapcsolatos. Magyarország Alaptörvénye azonban deklarálja, hogy „Az Európai Unió joga – a (2) bekezdés keretei között – megállapíthat kötelező magatartási

szabályt”⁴⁸. A második kérdés így szól: „Akarja-e, hogy az Európai Unió nem magyar állampolgárokat, Magyarország területére telepítsen?”. Ez azonban a kormányzat által betelepítési szándéknak nevezett rendszer, vagyis a kvótarendszer ötletének, elvetésekor felesleges kérdéssé vált.

Így a kvótanépszavazás funkciója kommunikatív jellegű volt. Nem volt más célja, mint felállítani azt a virtuális társadalmi egységet, amely akárkivel szemben, akár a menekültekkel, akár az Európai Unióval szemben kiáll a kormányzati elképzelések, ideológiák mögött. Valószínűleg a felsorolt politikai és kommunikációs okok miatt a kvótanépszavazás érvénytelen lett, nem jelent meg a szavazásra jogosult választópolgárok 50%-a választáson.

Ha egy fogalommal kellene bemutatnom a menekültválság időszakában a virtuális és a fizikai valóság közötti különbséget akkor a „politikai értelemben érvényes” népszavazás fogalmát választanám. Ez a fogalom már akkor megjelent amikor a közvélemény-kutatásokból következtetni lehetett a népszavazás – hogy maradjunk a kormányzati retorikánál – jogi érvénytelenségére. A „politikai értelemben érvényes” nem jelentett mást, minthogy attól függetlenül, hogy a népszavazás az alacsony részvétel miatt nem kötelezhette a parlamentet a kvótarendszer elutasítására, a kormányzat a saját mértékegysége szerint többségi álláspontnak, politikai igénynek tekinti az kvótarendszer elutasítását. Vagyis a szakdolgozatban felvázolt paradigmának megfelelően, a kvótanépszavazás a fizikai valóságban érvénytelen volt, de a virtuális valóságban érvényes.

Alkotmánymódosítás

A népszavazás után a kormányzat gondosan ügyelt arra, hogy a lakosság tájékoztatva legyen a mögötte, a „nem” válaszok mögött felsorakozó virtuális társadalmi egységről, ahogy erről a „Megüzentük Brüsszelnek, 98% NEM” kampány tanúskodik. Miként ezt korábban levezettem, a virtuális kormányzás következő lépése, a virtuális megoldás létrehozása, mely esetünkben egy a kormányzati kommunikációban gránitszilárdságú Alaptörvény hetedik módosítási kísérletében manifesztálódott. A kiegészítés, a már említett E) cikkely (2) bekezdését módosítását célozta többek között, mely a változtatás után így szólt volna: „(2) Magyarország az Európai Unióban tagállamként való részvétele

---

⁴⁸ Magyarország Alaptörvénye, 2011. E) cikkely (2) bekezdés

érdekében nemzetközi szerződés alapján – az alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig – az Alaptörvényből eredő egyes hatásköreit a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorolhatja. Az e bekezdés szerinti hatáskörgyakorlás összhangban kell álljon az Alaptörvényben foglalt alapvető jogokkal és szabadságokkal, továbbá nem korlátozhatja Magyarország területi egységére, népességére, államformájára és állami berendezkedésére vonatkozó elidegeníthetetlen rendelkezési jogát.”⁴⁹. A módosítási javaslat a másik említésre érdemes pontja, a XIV. cikk (1) bekezdését módosította volna a következőre: Magyarországra idegen népesség nem telepíthető be. Idegen állampolgár – ide nem értve az Európai Gazdasági Térség országainak állampolgárait – Magyarország területén az Országgyűlés által megalkotott törvény szerinti eljárásban, a magyar hatóságok által egyedileg elbírált kérelme alapján élhet.”

Mint ahogy jelen fejezetben leírt többi kormányzati lépés, a fenti két módosítás is csupán kommunikációs jelentőségű, alkotmányos, jogi értelemben, valamint az fizikai események tekintetében teljes mértékig hatástalanok. Az E) cikkely betoldása arra irányult, hogy konkrét esetekkel, hatáskörökkel szűkítse az Európai Unió Magyarországgal szemben gyakorolt jogait, azonban a fenti esetek egyike sem állt fenn eddig, és említésként sem jelent meg az Európai Unió döntéshozói között. A magyar Alkotmánybíróság eddigi gyakorlata egyébiránt azt mutatja, hogy olyan európai uniós döntések, határozatok amelyek valamilyen okból kifolyólag a Magyar Alkotmánnyal szemben állnak, Magyarországon nem alkalmazhatók. Tehát ez a módosítás, egy eddig is meglévő függetlenséget biztosít, hatással a magyar jogrendszerre, a nemzetközi szerződéseinkre, illetve a bevándorlási válság kezelésére, a kvóta-rendszerre nincs.

A XIV. cikkely módosítása is hasonlóképp értelmezhető. Ugyanis a kormányzat által „betelepítési kvóta” néven fémjelzett európai uniós megoldási javaslat, ténylegesen nem betelepítésről szólt. A kvótarendszer lényege éppen a Magyarországra és Görögországra nehezedő bürokratikus tehernek, a tagállamok közötti arányos elosztása volt, vagyis a tagállamokat lakosságuk arányában kötelezte volna az Európai Unió a menekültkérelmek saját törvényeik alapján

---

⁴⁹ Orbán Viktor, Magyarország Alaptörvényének hetedik módosítása. 2016. Forrás: <http://www.parlament.hu/irom40/12458/12458.pdf>. Letöltés dátuma: 2017. április 8.

történő elbírálására. Így tehát az idézett módosítás nem eredményezi a módosítás idejében már félredobott kvótarendszer ellehetetlenítését, hisz annak megvalósulása esetén is Magyarországnak a saját törvényei alapján, és saját intézményrendszerén belül kellett volna elbírálnia a menedékkérelmeket, szükség esetén egyénenként élve az elutasítás jogával. Vagyis akárcsak az erről alkotott népszavazás, az alkotmánymódosítás sem alkalmas jogi, vagy politikai értelemben a kvótarendszer meggátolására, a menekültválság kezelésére, így az alkotmánymódosítás kizárólag kommunikációs célú, megfelelően ezzel a virtuális kormányzás tulajdonságjegyeinek.

Érdeemes az alkotmánymódosítási szándékot együtt kezelni a népszavazási kérdés elemzésében feltárt tényezőkkel. Fontosnak tartom megjegyezni – visszautalva a kvótanépszavazási kérdés elemzésére –, hogy az események bizonyossága szerint a kérdésbe rejtett, népszavazási kérdésként fel nem tehető, alkotmánymódosító szándék, a kormányzat tudatos döntésén alapulhatott. Ebben az esetben viszont a kormányzat által megteremtett virtuális síkon, a népszavazás alkotmányjogi korlátai is átalakultak. A virtuális valóságban ugyanis a kormányzat népszavazást írt ki alkotmánymódosító kérdésben, amely érvényes volt, és a választók felkérték a kormányt az Alkotmány módosítására, melyet az be is nyújtott az Országgyűlésnek. Mivel azonban az alkotmánymódosításhoz a kormányzatnak rendelkezésére nem álló két-harmados többség szükséges, és az ellenzéki pártokat nem sikerült maga mögé állítania, a módosítást az Országgyűlés nem szavazta meg.

Az ellenzéki kommunikáció meghatározása

A keretek átemelése

A kormányzati kommunikáció sikerének vizsgálatához fontos feltennünk a kérdést, hogy miképpen ellensúlyozták vagy támogatták a kormányzat kommunikációs társadalmi hatásait az ellenzék, illetve a civil társadalom tagjai. Röviden azt tartom fontosnak elemezni ebben a részben, hogy az ellenzéki és kormányzati kommunikáció alapjaiban miért nem volt annyira karakteresen elválasztható egymástól, mint azt vártuk volna.

Abban, hogy a virtuális valóság létrejöttében mekkora szerepe volt, hogy a kormányzati kommunikáció sikerei vagy az ellenzéki kommunikáció

sikertelensége miatt a politikai elit nem volt képes merőben eltérő értelmezési tartományokat használni, és azokat széles körben megismertetni a társadalommal, nem tudhatjuk jelen pillanatban. Mindenesetre valószínűsíthetjük, hogy nem segített abban, hogy a társadalom kritikus gondolkodását fenntartsa, és a kormányzattól eltérő értelmezési tartományokban vizsgálja a menekültválság eseményeit.

Természetesen a kormányzat által kialakított, a korábbiakban bemutatott médiapiaci struktúra nem kedvezett az ellenzéki hangok megjelenésének, elterjedésének. A tudatos és költséges médiapiaci felosztás, az ellenzéki sajtóorgánumok számát jelentősen csökkentette, így az ellenzéki gondolkodásmód, bemutatására, széles körben történő megismertetésére nem volt fizikai lehetősége az ellenzéki pártoknak, civil szervezeteknek. Azonban a kommunikációs sablonok, eszközök és értelmezési tartományok kormányzattól történő átvételét és használatát, olyan folyamatnak gondolom, amire semmi sem kényszerítette az említett csoportokat. Úgy hiszem inkább, felkészületlenségből, tapasztalatlanságból, sietségből eredeztethetőek ezek a lépések, azonban ezzel igen nagy kárt okoztak, mondhatnám úgyis magukra hagyták azokat akik alternatív diskurzust vártak tőlük.

Pár példát érdemesnek tartok megemlíteni arra, hogy miképpen emelte át a kormányzati értelmezéseket, és erősítette az arról szóló társadalmi párbeszédet az ellenzék azokban a ritka esetekben amikor meg tudtak szólalni a médiában. Móricz Eszter az MSZP rákospalotai képviselője például minden további nélkül átemelte a kormányzat biztonságtechnikai értelmezését, amikor azt nyilatkozta: „Természetesen szolidáris vagyok a valódi menekültekkel, de amikor olyan hatalmas embertömeg érkezik a kontinensre, mint tavaly, akkor értelemszerűen, a nagy számok törvénye alapján olyanok is közéjük kerülhetnek, akik merényleteket akarnak elkövetni”⁵⁰. Ugyan az állítás relativizáló, de a probléma megjelölésként ugyanúgy a terrorizmust emeli ki akár csak a kormányzat tenné.

---

⁵⁰ Kovács András, 2016.szeptember 19: Móricz Eszter: A baloldal nem egységes a bevándorlás ügyében, Origo. Forrás: <http://www.origo.hu/itthon/20160919-nepszavazas-mszp-moricz-eszter-bevandorlas.html> Letöltés dátuma: 2017. április 11.

Meg kell említenünk persze, hogy az MSZP nagyon megosztottnak tűnt az időszakban, nem úgy tűnt mint aki képes saját kommunikációra, inkább csak a kormányzatra történő reakciókra futotta tőlük.

A Jobbik igen nehéz helyzetbe került a kormányzati politika hatására. A kormánypárt manőverezése ugyanis főként az ő táborukat szólította meg eredményesen. A Jobbik alapvető identitását, miszerint hogy a Fideszhez képest is jobb oldali ideológiával rendelkező párt, meglehetősen nehezítette, hogy a kormánypárt a menekültválság kommunikációjában olyannyira jobbra húzódott, hogy már csak fizikai erőszakkal, vagy az arra történő felbujtással lett volna lehetősége előtérbe kerülni a Jobbiknak.

A Jobbik, ez időszakban egyetlen számottevő lépése az alkotmánymódosításhoz kapcsolódó alku felajánlása volt. A párt felajánlotta a kormánypártnak ugyanis, hogy támogatja az alkotmánymódosítást, amivel az megszerezte volna a szükséges kétharmados többséget, azonban feltételül szabta, hogy a kormány szüntesse meg a „letelepedési kötvény bizniszt”, vagyis a külföldön jelentős összegekért megvehető állampolgárság intézményét. A Jobbik azzal indokolta a két ügy összekapcsolását, hogy pártjuk nem csupán a szegény migrációt, de a gazdag migrációt sem támogatja. Ezzel a lépéssel nehéz helyzetbe hozta a kormánypártot politikai értelemben, de mindeközben elfogadta és erősítette a menekültválság gazdasági értelmezését.

Hosszan lehetne még taglalni a kisebb ellenzéki pártok, és civil szervezetek kommunikációját, akik – főként ez utóbbi – a virtuális valóság alternatíváját nyújtották, azonban ezeknek a nyilatkozatoknak, megjelenéseknek a súlya és mennyisége közel sem volt képes versenyezni a kormányzat 360 fokos kommunikációjával.

Plakát háború

Egy kommunikáció elméleti értekezésben nem mehetünk el szó nélkül egy olyan esemény mellett, mely teljesen újszerű volt a magyar médiatörténetben, vagyis a plakát átíratok megjelenése mellett. Ugyan politikai és nem politikai plakátok átírása úgy digitálisan terjesztve, mint firkált, ragasztott változatban már jelenlévő eszköz volt a társadalom kezében de arra, hogy egy kormányzati plakátra több mint asszociáló, azt nevetség tárgyává tevő plakátkampány induljon országszerte, arra mind ez ideig nem volt példa.

A 2015 nyarán meghirdetett akciójában a Magyar Kétfarkú Kutypárt adományokat kért ellenplakátok elkészítésére és kihelyezésére. A több tíz milliós felajánlás arra enged következtetni, hogy ezzel a szándékkal elért egy olyan réteget, amely szükségét érezte a társadalmi párbeszédben történő aktív részvételre, alternatív interpretációk megjelenítésére, és a jelenlegi politikai kínálatból – aminek egyenlőre a Magyar Kétfarkú Kutypárt mivel képviselővel nem rendelkezik, kevéssé a része – nem talált magának támogathatót.

Az ellenplakátok intézménye a virtuális kormányzás elméletének igen fontos aspektusára világít rá. Az MKKP kampánya azt mutatta meg, hogy lehetséges a virtuális kormányzás által nyújtott valóságértelmezés alternatíváját nyújtani, azonban azt akár csak a kormányzati értelmezést magát, a médiapolgárság felé kell közvetíteni. Hiszen a kormányzat elsődleges eredménye, hogy a társadalomban meglévő globális folyamatokat felismerve, nem a fizikailag létező hanem a virtualitásban kiteljesedő társadalmat kormányozza, így érvényes elképzelés, hogy az ellenzéknek is ugyanezen a síkon kell az alternatív diskurzust megteremtenie.

Az ellenplakátkampányban az MKKP egyik módszere az volt, hogy a kormányzati állításokat addig erősítette míg azok látványosan értelmetlenné váltak, mint például a „A bevándorlók megeszik a munkát” feliratú plakátok esetén. Másik fontos társadalmi párbeszéd formáló módszere volt a pártnak, hogy a plakátokon olyan témákat állítottak a kormányzati kommunikációval szemben, melyek az általuk fenntartott virtuális valóság síkján nem léteztek, vagy háttérbe szorultak. Ilyen többek között a magyar kivándorlási helyzetre reflektáló „Come to Hungary, We’ve got jobs in London!” feliratú plakát, illetve alternatív konzultációs

témaköröket kínáló „Konzultáljunk! Paks2? Ügynökakták?” plakátok. Az MKKP azóta is, minden jelentősebb kormányzati plakátkampányra ellenplakátkampánnyal reagál, ami a tüntetéseken kívül az egyetlen jelenlegi eszköze az ellenzéki társadalomnak arra, hogy véleményét, ellenvetését megjelenítse a társadalom széles tömegei számára. Szintén a társadalmi párbeszéd elsődleges színterének tekinti a közelmúltban alakult Momentum is a médiát, mikor is arra szólította fel az embereket, hogy ragasszák át a kormányzat „Állítsuk meg Brüsszelt” plakátjait, és ehhez tüntetéseken osztotta, illetve online elérhetővé tette a sablon matricákat.

Primer kutatás bemutatása

Kutatási terv

Ahogy azt részletesen elemeztem a korábbiakban, a kormányzat reagálva a társadalmi változásokra, a virtuális társadalom szintén irányít, kormányoz, elemez válságokat és ér el sikereket. Tudatos kommunikációs eszközökkel igyekszik az általa generált értelmezési tartományokon belül tartani a társadalmi kommunikációt, az emberek gondolkodását, látásmódját, a menekültválság időszakában. Ennek a hatásnak az eredményessége mérhető egy reprezentatív a társadalom egészét leképező mintával, amit megtett többek között a Tárki Társadalomkutatási Intézet is részletes és alapos vizsgálatában.⁵¹ Az ilyen típusú kutatásból választ kapunk ugyan a társadalom egésze és a kormányzati kommunikáció kapcsolatára, de arra nem, hogy vajon valóban fennáll az általam felvázolt kettősség a valós és virtuális társadalmi lét között. Ennek alátámasztására a legjobb mód, ha feltesszük azt a kérdést, hogy mi és milyen hatással van az egyén szintjén arra, hogy a virtuális vagy fizikai valóságban találja meg a társadalmi létét, és ennek az aspektusában vizsgáljuk a csoport kormányzati kommunikációval kapcsolatos attitűdjeit.

A kutatás tervezési szakaszában megfogalmazott előzetes feltevésem szerint erős kapcsolat áll fenn a globális, fizikálisan megélt ismeretek és a médiapolgári lét között. A médiapolgárság elmélete szerint ugyanis az egyén mindennapjai során nem képes megélni társadalmi létét, ezért fordul úgymond a médiapolgári lét megélése felé. Ebből következtethetünk arra, hogy amennyiben az egyén

---

⁵¹ Simonovits Bori, Bernáth Anikó, 2016 március. The social aspect of the 2015 migration crisis in Hungary. TÁRKI, Budapest.

valamilyen okból kifolyólag szorosabb kapcsolatot ápol a globális fizikailag létező társadalommal mint a többség, abban az esetben kevésbé szorul a médiapolgári lét megélésére. Tehát a folyamat leírható egy mérlegként, ahol a két nyelv egymáshoz való viszonyát az egyén globalitását meghatározó tényezők határozzák meg.

Három tényezőn múlik a mérleg sorsa: ismeretek, tapasztalatok, kapcsolatok. Ismeretek esetén a legfontosabb a nyelvismeret, amely a globalizált világban elengedhetetlen tulajdonság ahhoz, hogy az ember globális lényként éljen, informálódjon a világról, valamint ahhoz, az aktuális hatalom által nehezen vagy egyáltalán nem korlátozható, kontrolálható média fogyasztójává váljon. Tapasztalatok intézményének azokat a megéléseket tekintem, mikor az egyén a saját közvetlen környezetén kívül történő eseményeket a saját érzékszerveivel közvetlen felfogott módon érzékeli. Jelentős szerepe van az egyén világról és önmagáról alkotott képében annak, milyen szinten és módon tapasztalta meg a világ különböző részeit, eseményeit, civilizációit. Kapcsolatok az emberi társadalmakat összekötő szövet hálózata, ami nélkül az egyén semmiképpen sem élheti meg társadalmi létét. Esetünkben úgy hiszem, az egyén kapcsolati hálójának földrajzi értelemben vett szálhosszúsága meghatározza az egyén kapcsolatát a globális valósággal, a globális társadalommal.

Úgy hiszem ez a három tényező fokozottan hatással van az egyén globális társadalmi létstabilitására, ezzel pedig távol kerül a médiapolgárság intézményétől, épp ezért globalizációs tényezőként is tekinthetünk rájuk. Akinél tehát ezek a tényezők számottevően jelen vannak, a virtuális kormányzás hatásaira, mely többek között a Tárki által készített kutatásban is megmutatta eredményességét, ellenállóbb mint az ezekkel a tényezőkkel nem rendelkező csoport. Kutatásom során tehát arra keresem a választ, hogy azok, akik számottevő külföldi tapasztalattal, ismerettel és kapcsolattal rendelkeznek, milyen attitűdöt mutatnak a kormányzati kommunikációban szereplő hatásokkal, állításokkal kapcsolatban.

Kutatásomat megelőző feltevésem, kérdésem továbbá azt volt, hogy vajon van-e jelentős kapcsolat a korosztály és a fent említett mérleg állása között? Feltevésem szerint ugyanis a különböző korosztályok hozzáállása a médiakommunikációhoz, a médiafelületeken megjelenő kormányzati, vagy politikai kommunikációhoz jelentősen eltérhet. A jelenleg 18–30 év közötti

korosztály szocializációjában kisebb, nagyobb mértékben része volt az internetnek, a social média felületeinek. Elsődleges információ forrásuk nem lexikon, nem a család, barátok, tanárok, hanem a Google. Ennek a generációnak a szocializációja már az információs áradat korszakában történt, így a forrásokhoz való hozzáállásuk különbözhet az idősebb generációkétól. Saját tapasztaltom azt mutatja, hogy az idősebb generációk hajlamosabbak az interneten terjesztett híreket kész tényként venni, kevésbé érzékenyek az azokat jegyző weboldalak megbízhatóságával, hitelességével kapcsolatban. Ez azonban azt jelenti, hogy az ő kitettségük a dolgozatomban felvázolt virtuális valóságnak jóval nagyobb, mint azoké, akik az információ-áradatban szocializálódtak.

Erre a feltevésre úgy próbálok választ találni, hogy kutatásomban a Tárki heterogén mintavételével szemben, homogén mintavételi szempontot alkalmazok. Kutatásomat ezért szűkített csoporton a 18–30 év közötti korosztályban folytatom le, annak érdekében, hogy erről a korcsoportról részletesebb, átfogóbb képet kapjunk.

Kutatási eredmények bemutatása

A kutatásomhoz kapcsolódó kérdőívet 283-an töltötték ki, azonban ebből 6 fő 18 éven aluli, 33 fő 31-45 év közötti és 24 fő 45 évnél idősebb, akik kívül állnak a kutatás korcsoportján, így őket a rendszer automatikusan a kérdőív végére irányította. Az így megmaradt 220 kitöltő eredményeit elemeztem a korábban kifejtett hipotéziseknek megfelelően. A válaszok elemzésénél az érthetőség végett egységesen százalékos formát választottam. Több kérdésben volt lehetősége a válaszadóknak öt fokú skálán értéket megjelölni. Az ezekre adott válaszokat összesítés után átlagolva használtam fel, és az átlagos érték maximumhoz mért százalékos arányát mutatom be jelen elemzésben.

Demográfiai szempontból a válaszadók korosztály szerint homogén csoport, 18-30 év közötti, ebből 67% 18–25 év közötti a maradék 33% 25–30 év közötti. A válaszadók 65%-a nő, 35% férfi, túlnyomó többségében vagy foglalkoztatott (37,9%) vagy egyetemi illetve főiskolai hallgató (49,3%). Legmagasabb iskolai végzettségük 30,9%-ban egyetemi, főiskolai, 37,3%-ban jelenleg is igyekeznek azt megszerezni. A megkérdezettek 17,7% csupán érettségivel 5,5% érettségi mellett, OKJ végzéssel is rendelkezik. Lakóhely megoszlás tekintetében elmondható hogy

a válaszadók többsége budapesti lakos (59,1%), 26,4%-ok él egyéb városban, 8,2% pedig külföldön.

1, Hogyan nevezné összefoglaló néven a 2015-ben a hazai hírek központjába került, Magyarország határaitra érvényes okmányok nélkül belépni szándékozó embereket?

A kérdésre adható három előre megadott válasz lehetőség közül 53% választotta a „Menekült” megnevezést, míg 32% a „Migránst”. A válasz adók kisebbsége választotta a „Bevándorló” megnevezést, és alig páran jelöltek meg egyéni megnevezéseket. Ezen egyéni megnevezések között nem volt lényeges konzisztencia, olyanok kerültek még megnevezésként elő mint: mocsok, szerencsétlen, megtévesztett, határsértő. Többen arra használták ezt a válaszlehetőséget, hogy kifejezzék a három megnevezés (migráns, menekült, bevándorló) számukra egy és ugyanaz.

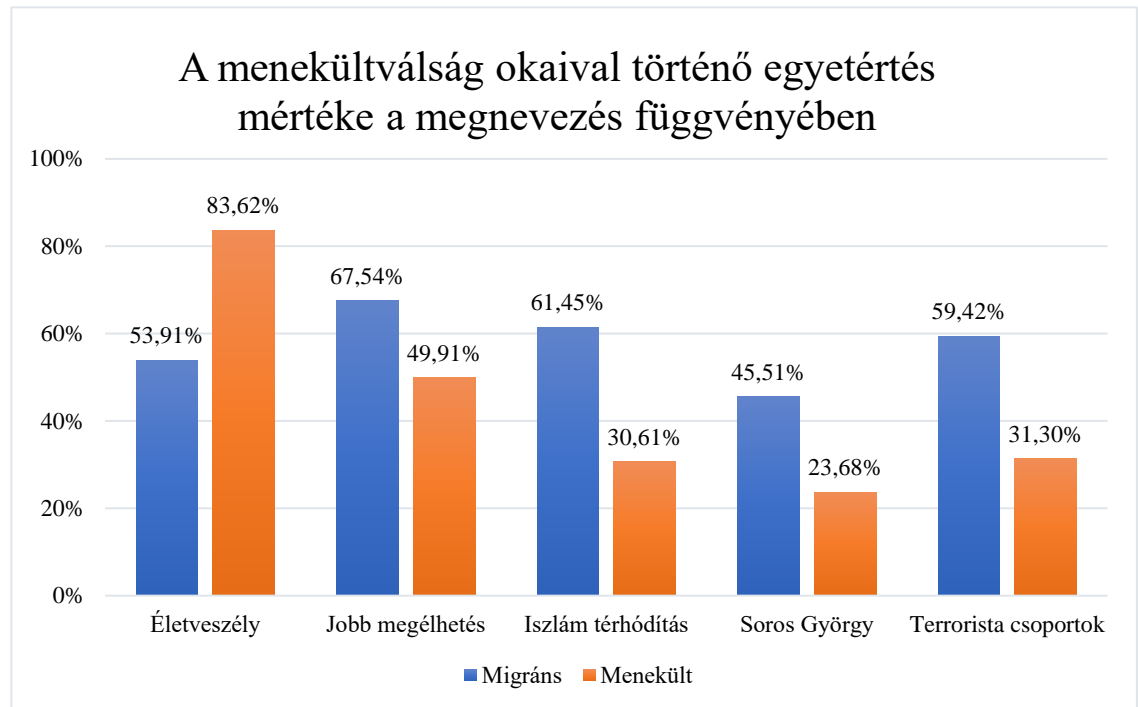
2, Kérem osztályozza, mennyire igazak ön szerint a következő állítások (1: egyáltalán nem értek egyet, 5: teljes mértékben egyetértek)

Az erre a kérdésre adott válaszokat több szempontból is megvizsgáltam, azok nagyon érdekes kognitív mintázatra engednek következtetni. Az összes válaszadó tekintetében elmondható, hogy főként két állítással értettek egyet. Az első állítással miszerint „A menekültstátuszt benyújtó személyek többsége életveszély elől menekült el a kiindulási országokból.” a válaszadók 70%-ban értettek egyet. A kérdésben szereplő utolsó állítással miszerint „A Magyarország határára megérkező emberekről nem lehet egységes képet alkotni, azok egy része gazdasági célból, egy része élete veszélyeztetése miatt indult útnak.” a válaszadók 82%-ban értettek egyet.

Azzal, hogy „A Magyarországra megérkező emberek, gazdasági célból hagyták el szülőhazájukat a jobb megélhetés reményében.” a válaszadók 58%-ban értettek egyet, ugyanez „A Magyarországra érkező emberek egy globális folyamat részeként érkeztek, amelynek lényege a muszlim, iszlám kultúra térnyerése.” esetén 43%. Azzal, hogy „A Magyarországra érkező emberek Soros György közvetlen vagy közvetett politikai és gazdasági céljainak elérése érdekében kerültek ide szervezett csoportokban.” csupán 32%-ban, azzal pedig, hogy „A Magyarországra érkező emberek terrorista szervezetek szervezésében indultak útnak, abból a célból,

hogy terrorista sejtjeiket észrevétlenül bejuttathassák Európába.” a válaszadók 43%-ban értettek egyet.

Nagyon érdekes azonban, ha a válaszadókat két fő csoportra bontjuk, azokra akik a „menekült” és azokra akik a „migráns” megnevezést választották az előző kérdésben.

6. ábra A menekültválság okaival történő egyetértés mértéke a megnevezés függvényében
Forrás: Saját kutatás

Azok, akik a menekült megnevezést használták, 31%-ban értettek egyet az iszlám térhódítását feltételező állítással, míg ez a szám a migráns megnevezést használók esetén 61%. Hasonló eredmények születtek a terrorizmussal foglalkozó állítás esetén, míg a „menekült” választ adó csoport 31%-ban értett egyet vele a „migráns” választ adó csoportnál már 59% volt ez a szám. Érdekes kettőséget lehet megfigyelni, ha ugyanebben a két csoportban vizsgáljuk az életveszély elöl menekülés és a jobb megélhetést okként megnevező állításokra adott válaszokat. A „menekült” megnevezést használók 83%-ban életveszély elöl menekülőnek, 49%-ban jobb megélhetés reményében érkezőknek tekintik a menekülteket. A „migráns” kifejezést használók esetében hasonló arányt tapasztalunk fordítva, ők 53%-ban tekintik életveszély elöl menekülőnek, és 67%-ban gazdasági okokból érkezőknek a migránsokat. Az iszlám térhódítását, illetve Soros György érdekeit feltételező állítások esetén is hasonló az eloszlás. A „menekült” megnevezést használók

körében 30% és 23% míg a „migráns” kifejezést használók körében 61% és 46%. Kijelenthető tehát, hogy szignifikáns kapcsolat van a megnevezés használata és a kormányzat által kínált migrációs okok elfogadása, átvétele között.

3, Kérem, jelölje azokat a felületeket, ahol találkozott a kormányzat bevándorlással kapcsolatos állításaival, gondolataival, tájékoztatásával!

Az erre a kérdésre adott válaszokból kiderült, hogy a kormányzatnak a dolgozatomban 360 fokos kommunikációnak nevezett eszközzel milyen mértékben sikerült elérnie a társadalmat. A kérdőívet kitöltők közül 1 válaszadó láthatóan átugrotta ezt a kérdést, minden más válaszadó legalább utcai plakátok formájában találkozott kormányzati kommunikációkkal. Az utcai plakátok után 98,6%, legtöbben televíziós hirdetésekkel 78,1% találkoztak. Weboldalakon illetve közösségi médiában egyaránt 60–61%-ban, míg újság- és rádió-hirdetésekből 50,2% és 42,9%-ban találkoztak. Névre szóló konzultációs levelekkel pedig a válaszadók 55,7%-a találkozott.

4, Ön általánosságban mennyire értett egyet az ezekben megfogalmazott állításokkal? (1: egyáltalán nem, 5: teljes mértékben).

Az erre a kérdésre adott válaszokból az derül ki, hogy általánosságban a megkérdezett csoport sokkal kevésbé értett egyet ezekkel az állításokkal, mint a társadalom egésze. Több mint a válaszadók fele, 51,4% egyáltalán nem értett egyet, 20,6% inkább nem értett egyet a plakátok, hirdetések állításaival, míg csupán a válaszadók 5,1%-a értett teljesen egyet ezekkel.

5, Mennyire ért egyet a következő, kormányzati állításokkal? (1: egyáltalán nem, 5: teljes mértékben).

Ebben a kérdésben különböző konkrét kormányzati személyek állításairól kellett az egyénnek eldöntenie mennyire ért egyet az azokban foglaltakkal. Az első ilyen állítás Orbán Viktor már többször említett párizsi nyilatkozatának részlete volt. Azzal, hogy „A bevándorlás határozottan rossz dolog, a gazdasági bevándorlás negatív jelenség Európában, nem szabad úgy tekinteni rá mint aminek bármilyen haszna is lenne.” a válaszadók 38%-a egyáltalán nem értett egyet, 25%-a pedig nem értett egyet. Egyenlően 11% körül volt azoknak a száma akik semleges, vagy egyetértően, esetleg kifejezetten egyetértően ítélték meg a miniszterelnök szavait.

A Giro-Szász András kormányzóvivőtől származó idézetet, miszerint „A menedékkérők négyötöde, azaz 35 000 ember nem háborús övezetből érkezett Magyarországra, tehát megélhetési bevándorló volt.” 52%-ban, Lázár János kijelentésével miszerint „Migránsok százezeri jöhetnek Magyarországra, akikkel nem tudni, hogyan tudnánk együtt élni, hiszen 600 éve élünk együtt cigányokkal, akiknek nem tudtuk megoldani a problémáit.” 56%-ban értettek egyet.

A következő, Hídvégi Balázs, a Fidesz kommunikációs igazgatójától származó állítás így hangzott: „A nőkre jelenleg a bevándorlás és a migránsok betelepítése jelenti a legnagyobb veszélyt Európában. Ahol a migránsok megjelentek, ott ugrásszerűen megnőtt a nők és a gyermekek elleni erőszakos bűncselekmények száma.”. Ezzel az állítással a válaszadók 18%-a értett teljesen egyet, 42%-a egyáltalán nem értett vele egyet, átlagosan pedig 47%-ban értettek vele egyet.

Az utolsó, szintén Orbán Viktortól származó állításra többségében elutasító válaszokat adtak. Általánosságban 42%-ban értettek azzal egyet a válaszadók, hogy „Senki nem ismeri el, de az igazság az, hogy gyakorlatilag minden terrorista migráns. A kérdés csak az, hogy mikor vándoroltak be az Európai Unióba”. A válaszadók több mint fele, 52% egyáltalán nem értett egyet a Miniszterelnök szavaival, míg közel 10% értett csak teljesen egyet vele.

6, Ön mennyire tartja fontosnak az alábbi kormányzati lépéseket a bevándorlási, menekültválság kezelésében?

Ebben a kérdésben többségében minden lépést károsnak vagy feleslegesnek érezték a válaszadók, csupán a műszaki határzár kérdéskörében látható jelentős megosztottság. A bevándorlóknak szóló kormányzati üzeneteket, 50%-ban feleslegesnek, 41%-ban károsnak tekintették a válaszadók. Az alkotmánymódosító kísérletet is csupán 29% érezte fontosnak, vagy kifejezetten fontosnak. Ehhez hasonlóan a 2016-os kvótanépszavazás kiírását és lebonyolítását egyaránt körülbelül 40% tekintette károsnak vagy feleslegesnek, míg alig 10% kifejezetten fontosnak. A bevándorlásról és a terrorizmusról szóló nemzeti konzultáció esetén már némileg kiegyensúlyozottabb eredmények születtek. A konzultációt 32% érezte legalább részben fontosnak, míg 68% károsnak vagy feleslegesnek.

A leginkább kiegyensúlyozott eredmények azonban ahogy említettem, a műszaki határzár kérdésében születtek. Itt a négy válaszlehetőség között közel egyenlően oszlott el a válaszok száma. Legkevesebben a károst jelölték meg 21%, míg a maradék három egyaránt 26% körüli eredményt ért el. Úgy tűnik ennek a kormányzati lépésnek a sikerében a leginkább megosztott a megkérdezett csoport.

7, Összességében milyen osztályzatot adna a kormányzat menekült, bevándorlási politikájára?

Nem jelenthető ki azonban, hogy a műszaki határzár arányaiban pozitívabb megítélése azt jelentené, hogy a válaszadók azt önmagában elégséges kormányzati lépésnek tekintették. A megkérdezettek 45,7%-a ugyanis elégtelen osztályzatot adott a kormány menekült, bevándorlási politikájára, 18,7% számára a megfelelt (2-es érdemjegy), kiváló (5-ös érdemjegy) értékelést, csupán a válaszadók 6,4%-a adott, míg 17,4% jónak (4-es érdemjegy), 11,9% közepesnek ítélte a kormányzati politikát.

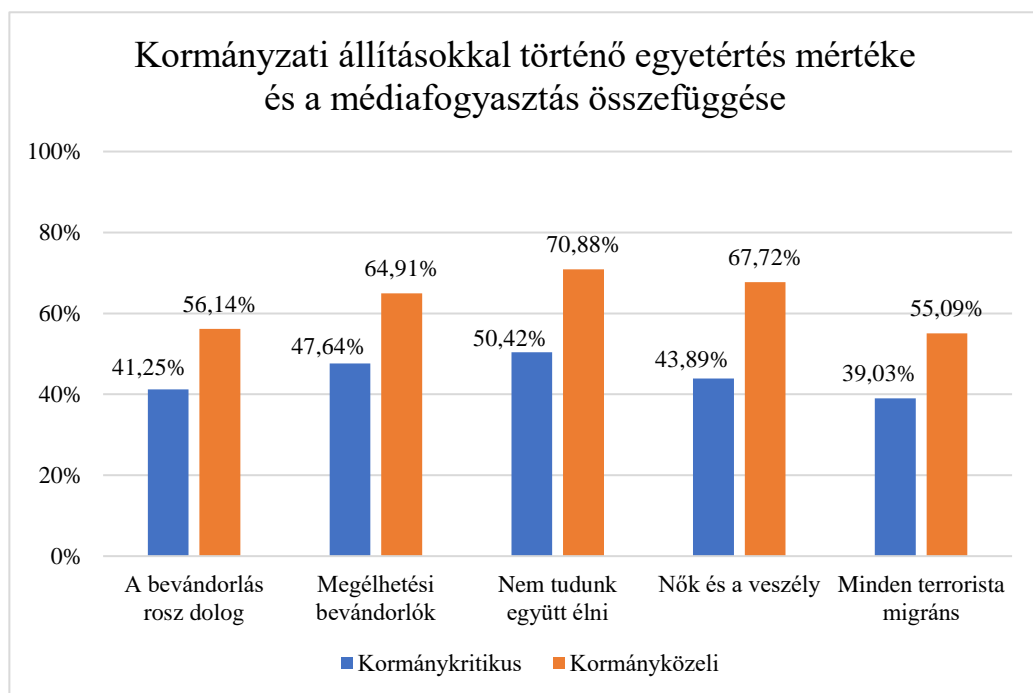
8, Kérem jelölje milyen gyakran informálódik az alábbi médiumokból!

Ebben a kérdésben pár kormányzati kötődésű és pár kormányzattól független médiumot soroltam fel, annak érdekében, hogy a válaszadók médiafogyasztási szokásairól, információszerzési helyeiről adatokat kapjunk. A felsorolt médiumok a következők voltak: Index, Origo, Napi migráns, 888, 444, Lokál, Magyar Nemzet, Magyar Idők, Népszava, Regionális lapok, MTV1, RTL, TV2, ATV, Hír Tv.

Nem tartom szükségesnek a teljes, részletes eredmények bemutatását. Alapvetően megfigyelhetők azok a tendenciák, amik már több ízben felderítettek a vizsgált korosztály tekintetében, miszerint az újság-olvasás és a televízió-nézés háttérbe szorul, az internetfogyasztás pedig kiemelkedően elsődleges az információszerzés szempontjából. Fontos azonban megemlítenünk azt, hogy válaszadók többségében kormányzat független médiafogyasztók, 51% legalább naponta egyszer olvas Indexet, 58% legalább hetente egyszer olvas 444-et. Origo-t mindeközben a válaszadók csupán 36%-a olvas legalább hetente egyszer, 888-at pedig a megkérdezettek 75%-a sosem olvasott még. A nagyon alacsony újság- és televízió-fogyasztás miatt, az ezekhez kapcsolódó különbségek is csökkennek. Azonban itt is megfigyelhető, hogy a válaszadók többségükben kerülnek a

kormányzati kommunikációval telített médiumokat. Az MTV1-et és a TV2-t a válaszadók közel 60%-a kerüli, míg ez az arány 38% az RTL Klub esetén.

Érdekes megfigyelnünk milyen összefüggés van a médiafogyasztás és kormányzati kijelentésekkel történő egyetértés között. Vizsgálatomban két csoportot hoztam létre. Az egyik csoportba azok a válasz adók tartoznak, akik rendszeresen fogyasztják a kormányzati kommunikációtól telített médiumokat, mint a TV2, Origo, Lokál, MTV1 vagy a regionális lapok. A másik csoportban a kormányzattól független médiumok rendszeres fogyasztói tartoznak, vagyis az Index, 444, ATV, Hír TV, RTL klub fogyasztói.

7. ábra Kormányzati állításokkal történő egyetértés mértéke és a médiafogyasztás összefüggése.
 Forrás: Saját kutatás

A két csoport között a kormányzati kijelentések vizsgálatában igazán szignifikáns eltéréseket tapasztalhatunk. Míg kormányzati médiafogyasztók 71%-ban értettek egyet Lázár János menekülteket cigánysággal összehasonlító kijelentésével, addig ez az arány a kormányfüggetlen médiafogyasztók esetén 50%. Hasonlóan a migránsok nőkre jelentett veszélyével míg a kormányfüggetlen médiafogyasztók 44%-ban addig a kormányzati médiafogyasztók 68%-ban értettek egyet. Orbán Viktor kijelentésével, miszerint „minden terrorista migráns”, a kormányzati médiafogyasztók 55%-ban értettek egyet, a kormányfüggetlen médiafogyasztók viszont csupán 39%-ban.

9, Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal? (1: egyáltalán nem értek egyet, 5: teljes mértékig egyetértek)

Ebben a kérdésben hét állítással kapcsolatos egyetértését kellett a megkérdezettnek kifejeznie. Ez a kérdéssor kifejezetten hasznos annak meghatározására, hogy a vizsgált csoport mennyire alanya a kormányzat által generált morális pániknak, hiszen az állítások mind a leggyakoribb menekültválsággal kapcsolatos társadalmi párbeszédben felmerült félelem forrásokat tartalmazták.

A feltett hét kérdésből öt kérdés a Tárki 1003 fős mintáját tartalmazó kérdéssorából való, azt további kettővel egészítettem ki. A kérdések újra feltevésének az oka, hogy így módomban áll összehasonlítani a Tárki által vett mintát az általam gyűjtött eredményekkel. Továbbá a már korábban említett módon, a kormányközeli, illetve kormányfüggetlen médiafogyasztók, valamint a „migráns” illetve „menekült” megnevezést használó csoportjaiban is vizsgálni tudom az eredményeket és az összefüggéseket.

Azzal a kijelentéssel, miszerint „A bevándorlás Magyarországon kezelhetetlen probléma.”, az összes válaszadó 42%-ban értett egyet, míg ez az arány a Tárki kutatásában 78%. A második állítással miszerint „A bevándorlás hatására emelkedik a bűncselekmények száma.” a válaszadók 53%-ban értettek egyet, míg a Tárki kutatásában 70%-ban. Nagyon érdekes különbségeket tapasztalhatunk azonban, ha a két említett csoportosítás után elemezzük a válaszokat. Azok ugyanis akik a „menekült” megnevezést használják 36%-ban, míg azok akik a „migráns” kifejezést 77%-ban értenek egyet ezzel az állítással. Ugyanez az arány a kormányfüggetlen médiafogyasztóknál 49%, a kormányközeli médiafogyasztóknál 71%.

Azzal, hogy „A bevándorlók elveszik a munkát a magyar emberektől.” a válaszadók 68%-a egyáltalán nem értett egyet. Úgy tűnik ez az üzenet nagyon távol áll a vizsgált csoporttól. A Tárki heterogén mintájában ugyanez a szám csupán 12%. A válaszadók 44%-ban értettek egyet azzal, hogy „Aggaszt, hogy a bevándorlók új fertőzéseket hozhatnak be az országba.”. Ugyanezzel a kijelentéssel a „menekült” megnevezést használók 33%-ban értenek egyet, míg a „migráns” kifejezést használók 57%-ban. Még ennél is látványosabb különbségeket tapasztalhatunk

azzal az állítással kapcsolatban, hogy „Félek attól, hogy a bevándorlás hatására negatívan fog változni az életmódom.”. Az általam vizsgált csoport 42%-ban értett egyet ezzel az állítással, a Tárki kutatásában vett minta 79%-ban. Az általam vizsgált alcsoportok esetén a kormányfüggetlen médiafogyasztók 40%-ban a kormányközeli médiafogyasztók pedig 60%-ban. Azzal a Tárki kutatásában nem szereplő kérdéssel, miszerint „Félek, hogy a kultúránk el fog veszni a bevándorlás növekedésével.” 43%-ban értettek egyet a válasz adók, 68%-ban azok, akik „migráns” megnevezést és csupán 27%-ban azok, akik a „menekült” kifejezést használják.

Az utolsó állítással vagyis, hogy „Tartok attól, hogy a bevándorlás hatására, növekszik az esély a környezetemben egy terrortámadásra.” az összes válaszadó 53%-ban értett egyet. Szignifikáns eltérés tapasztalható azonban a médiafogyasztó csoportok között. A kormányfüggetlen médiafogyasztók 40%-ban értettek egyet az állítással, míg a kormányközeli médiafogyasztók 71%-ban. Hasonlóan a „menekült” kifejezést használók 38%-ban a „migráns” kifejezést használók pedig 76%-ban értettek egyet a kijelentéssel.

10, Szokott idegen nyelvű híradásokat olvasni, hallgatni?

Meglehetősen alacsony azoknak a száma, akik a megkérdezettek közül sosem olvasnak, hallgatnak idegen nyelvű híradást, alig 6,4%. A megkérdezetteknek közel fele-fele ritkán (50%), illetve rendszeresen (42,9%) idegen nyelvű híreket is fogyaszt.

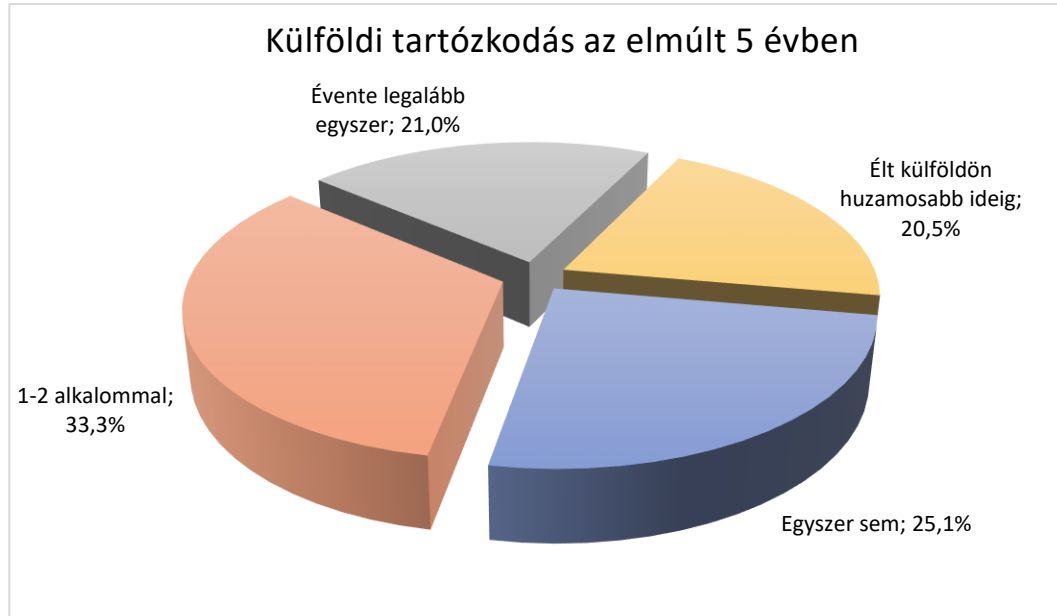
11, Vannak olyan rokonai, barátai külföldön, akikkel rendszeresen (hetente többször) tartja a kapcsolatot?

A válaszadók többsége rendelkezik ilyen kapcsolatokkal. A megkérdezettek 33,6%-a sok, 17,3%-a néhány, 33,6%-a pedig egy-kettő ilyen kapcsolattal rendelkezik. A csoport körülbelül harmada, 31,4%-a nem rendelkezik ilyen típusú kapcsolattal.

12, Volt-e egy hétnél hosszabb ideig külföldön az elmúlt 5 évben?

A válaszadók viszonylag egyenlően oszlottak el a négy megadott lehetőség között. A megkérdezettek 25,1%-a nem járt külföldön, a 33,3%-a pedig csupán 1-2 alkalommal. A vizsgált csoport 21%-a évente legalább egyszer járt külföldön,

20,5%-a pedig huzamosabb ideig élt is külföldön. Azok között akik huzamosabb ideig éltek külföldön volt aki pár hónapot, de többen voltak akik mind az 5 évet külföldön töltötték. Átlagosan a külföldön huzamosabb ideig élő válaszadók 23 hónapot, vagyis közel 2 évet töltöttek Magyarországtól távol.

8. ábra Külföldi tartózkodás az elmúlt 5 évben. Forrás: Saját kutatás

Az utolsó három vizsgált kérdés a három globalitási tényezőt vizsgálta: a nyelvismeretet, a külföldi kapcsolatokat, illetve a külföldi tapasztalatokat. Elmondható, hogy a vizsgált csoport alapvetően képes megélni globális fizikai társadalmi létét, ahhoz minden elméleti feltétel adott. Mégis tapasztalható némi különbség azoknál, akik a vizsgált csoporthoz képest is szorosabb kapcsolatban vannak a globális fizikai társadalommal, azaz rendszeresen olvasnak, hallgatnak idegennyelvű híradást, legalább néhány élő interkulturális kapcsolattal rendelkeznek, valamint évente legalább egyszer járnak külföldön.

Míg a teljes minta 44%-ban elégedett átlagosan a kormányzati teljesítménnyel, a magas globalitási tényezőkkel rendelkező csoport 37%-ban. Ugyanez az arány a kormányzati kommunikációk menekültekkel, bevándorlással kapcsolatos állításai tekintetében a teljes minta esetén 40%, az erős globalitási tényezőkkel rendelkező csoportnál pedig 31%. Átlagosan 5% körüli eltérést tapasztalunk ha a félelmeken alapuló kérdésekkel történő egyetértést vizsgáljuk a teljes minta és a csoport között. Míg a megkérdezettek 53%-ban értenek egyet azzal, hogy nő a bevándorlás hatására a terrortámadás esélye, addig az vizsgált csoport csak 48%-ban. Hasonlóan a bevándorlás és a bűnözés kapcsolatát

feltételező állítással míg a teljes minta 53%-ban értett egyet a vizsgált csoport 48%-ban. Legnagyobb különbséget Lázár János, bevándorlási problémát a cigányság kérdésével szinkronizáló kijelentésével kapcsolatban tapasztalhatunk. Míg a teljes minta 56%-ban értett egyet vele, a vizsgált csoport csupán 45%-ban. Ezek alapján az adatok alapján kijelenthető, hogy még egy kormányzati kommunikációval szemben viszonylag immunisabb mintában is észrevehető különbséget okoz a globalizációs tényezők mértéke, és erősebb immunitást eredményez.

Összefoglalás

A dolgozatom során vizsgált és elemzett virtuális kormányzás eredménye tehát kettős. Ugyan hatékonyan képes a társadalmi párbeszédet tematizálni és irányítani, azonban épp abban a közegben, melyben részben szándéka szerint szimpátiát akar teremteni, komoly ellenállásba ütközik. Teszi mindezt azért, mert ugyan a kutatásban vizsgált korosztály a virtuális valóságban éli vagy élte meg politikai aktivitását a fizikai társadalmi léttel szorosabb kapcsolatban van mégis, mint az idősebb korosztályok.

Nem véletlen, hogy szakdolgozatom írásának időszakában naponta ezek mennek az utcára és köztük a rendszerváltás óta nem látott mértékben van jelen a vizsgált korosztály. Ez a réteg a direkt demokratikus részvételi forma⁵² felé fordulva kérdőjelezi meg a készen kapott gondolkodási sémákat, sőt, magát az egyet nem értés kifejezőmódját is újra értelmezik. Társadalomtudományoknak azonban nem feladatuk a jövődőlés, következtetés, a jelenleg zajló események lehetséges eredményének leírása, annál inkább feladata a társadalomban már lejajlott események vizsgálata és elemzése, már pusztán a vizsgálati folyamattal is hozzájárulva a társadalmi gondolkodásmód fejlődéséhez.

A globalizáció, mint társadalomszerkezeti átalakulás, valamint az ahhoz hozzá-járuló vagy azzal járó technológiai fejlődések nem csupán a tanulási módok, a kapcsolattartási formák átalakulását eredményezi, hanem minden eddiginél erősebb kapcsolatot alakít ki az egyén és azok között a platformok, felületek, eszközök között, melyek hozzá segítik őt a társadalmi lét megéléséhez. Ezek a felületek, eszközök, a továbbiakban nem közvetítő szerepet látnak el ahhoz, hogy

---

⁵² Szabó Andrea és Oross Dániel: A demokratikus részvétel tendenciái a magyar egyetemisták és főiskolások körében. Politikagora, Budapest, 2012.

megteremtse az egyének között azt a közös valóságismeretet, melyre szükségük van ugyanúgy az önmeghatározásuk, mint a mindennapi érintkezéseik során.

A média már nem közvetít, hanem szintér. Az a felület, az sík, ahol az egyén társadalmi létét képes megélni, a társadalom rajta kívül álló rétegeivel, gondolataival találkozik, ahol kifejti, kifejezi saját gondolatait, ellenvetéseit, javaslatait. A média annak a virtuális valóságnak a kerete, ahol az egyén találkozik a társadalommal magával. Ennek az átalakulásnak egy szimbolikus epizódját épp a napokban láthattuk. Gulyás Márton és Varga Gergő, a 2017 áprilisi CEU bezárása ellen tiltakozó tüntetéssorozat egyikén, a Sándor palotának vágott festékes flakont melynek bírósági tárgyalására gyorsított eljárásban pár nappal az eset után került sor. A kormánykritikus médiában „flakoncepció pernek” nevezett bírósági eljárás azonban jelentős újdonság volt a magyar médiatörténetben. A pert ugyanis több online hírportál is élőben közvetítette a közösségi média felületein, illetve saját portáljaikon.

A média hagyományos közvetítői szerepe, miszerint vágási, szerkesztési, tömörítési eljárások után a valóságnak egy objektivitásra többé kevésbé igyekvő módon kiválasztott szegletét nyújtja át a befogadónak. Ez esetben viszont a tárgyalóteremben több mint 15 000 ember ült csak az egyik hírportál felületén, valós időben fejezte ki véleményét, élte meg és lett része az eseménynek. A társadalmi átalakulások tehát a média feladatkörének, funkciójának átalakulásához vezettek. Viszont ahogy bevezetőmben írtam, média és politika egymástól nehezen elválasztható fogalmak ebből következően a politikai gondolkodásmód változása sem elkerülhető.

A szakdolgozatomban vizsgált politikaikommunikációs paradigmaváltás tehát sem váratlannak, sem előzmények nélkülinek nem volt mondható. A megváltozott társadalmi lét megváltozott kormányzati formát igényelt és teremtett. A virtuális kormányzás létrejötte tehát logikus következménye a társadalom szerkezetváltozásának.

A menekültválság időszakát vizsgálva jól láthattuk a virtuális kormányzás működési mechanizmusait. Ebben a médiát a kormányzat, a kormányzati céloknak megfelelő alternatív valóság megteremtésére használja. A valóság eseményeit, amennyiben ezeknek a céloknak megfelelően formálható, abban az esetben

alternatív értelmezéssel ellátva adaptálja a megteremtett virtuális síkon, amennyiben erre nem képes, inkább kívül tartja a társadalom érzékelési köréből.

Ehhez használt elsődleges eszköze, olyan jól körül írható értelmezési tartományok megalkotása, mely segíti az egyént a kognitív eligazodásában, valamint abban, hogy a virtuális valóság kontinuitása töretlen maradjon. A kormányzati céloknak azonban legfőképpen akkor felel meg egy értelmezés, ha képes mögötte vagy ellene társadalmi egység felmutatására, annak az öngerjesztő folyamatnak a részeként, melyben a kormányzat az általa készített valóság résztvevőivel érvényesíti az elkészített valóságot.

Ahogy a dolgozatom során elemeztem, ezeknek az értelmezéseknek a használata, és a társadalom egészében történő megerősítése fontosabb a virtuális kormányzás számára, mint olyan hagyományosan kormányzati lépések megtétele, mint az egészségügy rendbe tétele, a nemzetközi sokoldalú diplomáciai kapcsolatok ápolása, vagy épp a korrupció elleni küzdelem. Sőt olyannyira fontos, hogy a hagyományos kormányzati lépések is sokszor kizárólag kommunikációs, az értelmezési tartományok megerősítésének célját szolgálják.

A virtuális kormányzás azonban ezekkel a módszerekkel csak azokat képes kormányozni, akik társadalmi létüket a virtuális valóságban élik meg a fizikális valóság helyett. Azok, akik élő és szoros kapcsolatot ápolnak a fizikai társadalommal nem szorulnak rá a kormányzat által nyújtott értelmezési tartományokra, sőt, számukra a főként kommunikációban kormányzó kormányzat komoly kognitív disszonanciát eredményez.

Ennek a rendszerszintű működése és hatásai jól kivehetők voltak a bemutatott kutatásban. Szemmel látható, hogy szignifikáns különbség van a különböző menekültválsággal kapcsolatos félelemek felmerülése és a között, hogy az egyén kormányközeli vagy tőle független médiumokat fogyaszt, illetve milyen mértékben emelte át saját gondolkodásmódjába a kormányzati kereteket, szóhasználatokat.

Szakedolgozatom során azt is bemutattam, hogy a jelenlegi 18–30 éves korosztály többsége képes megélni a fizikai társadalmi létét, és a kormányzati kijelentésekkel, ideológiákkal, a kormányzat által nyújtott értelmezésekkel és az abból eredeztethető félelemekkel szemben immunisabbnak mutatkozik, mint az a

társadalmi egész, ami a Tárki idézett kutatásában, vagy akár a kvótanépszavazáson megmutatkozott.

Úgy hiszem nem egyedi a magyar példa. Azok a folyamatok, amelyek a magyar társadalom és politika médiahasználatát meghatározták, ugyanúgy hatással vannak a nyugati társadalmak legtöbbjeire, mint ahogy Magyarországra voltak. Egyre szaporodnak azok az esetek itthon és külföldön egyaránt, melyek új kérdéseket vetnek fel a modern demokrácia jövője, esetleg új politikai berendezkedések, államformák létrejöttével, vagy létrehozásának szükségességével kapcsolatban. Ezeknek a vizsgálatoknak, elemzéseknek, esetleg tervezéseknek az alapja azonban mindenképp értekező, tudományos szemlélet kell hogy legyen, valamint az, hogy a jelenlegi állapotok leírása ne akadjon el az igazság–hazugság duális rendszerénél.

Mellékletek

1.	MELLÉKLET: SAJÁT KUTATÁS KÉRDŐÍVE	71
2.	MELLÉKLET: NEMZETI KONZULTÁCIÓ KÉRDÉSEI (2015) FORRÁS: 444.HU	75
3.	MELLÉKLET: NEMZETI KONZULTÁCIÓ (2017) FORRÁS: INDEX.HU	76

1. Melléklet: Saját kutatás kérdőíve

Kormányzati kommunikáció hatásai

A kormányzati kommunikáció hatásainak vizsgálata a 18-30 év közötti korosztályban

---

Tisztelt Válaszadó!

A Budapesti Gazdasági Egyetem Kommunikáció és médiatudomány szakos, végzős hallgatójaként szeretném kérni segítségét a szakdolgozatommal kapcsolatos kutatásban. A kérdőív kitöltése 10 percnél nem tart hosszabb ideig, azonban számomra nagy segítséget jelent kutatásom során. A kérdőív kitöltése önkéntes és anonim, az adatok összesítve kerülnek felhasználásra. Amennyiben az összesített eredményeket szívesen megtekintené kérem, a kitöltés végén megadott linket mentse el magának, az összesítés után annak segítségével elérí a publikált adatokat. Kitöltését, segítségét, együttműködését köszönöm.

Vajda Tibor

---

1. **Hány éves?**
  - a. 18 év alatti
  - b. 18 – 25 év között
  - c. 26 – 30 év között
  - d. 31 – 45 év között
  - e. 45 évnél idősebb
2. **Hogyan nevezné összefoglaló néven a 2015-ben hazai hírek központjába került, Magyarország határra érvényes okmányok nélkül belépni szándékozó embereket?**
  - a. Migráns
  - b. Menekült
  - c. Bevándorló
  - d. Egyéb:.....
3. **Kérem osztályozza, mennyire igazak Ön szerint a következő állítások (1: egyáltalán nem értek egyet, 5: teljes mértékben egyetérték).**
  - a. A menekült státuszt benyújtó személyek többsége életveszély elől menekült el a kiindulási országokból.
  - b. A Magyarországra megérkező emberek, gazdasági célból hagyták el szülőhazájukat, a jobb megélhetés reményében.

- c. A Magyarországra érkező emberek egy globális folyamat részeként érkeztek, aminek lényege a muszlim, iszlám kultúra térnyerése.
  - d. A Magyarországra érkező emberek Soros György közvetlen vagy közvetett politikai és gazdasági céljainak elérése érdekében érkeztek szervezett csoportokban.
  - e. A Magyarországra érkező emberek, a terrorista szervezetek szervezésében indultak útnak, abból a célból, hogy terrorista sejtjeiket észrevétlenül bejuttathassák Európába.
  - f. A Magyarország határára megérkező emberekről nem lehet egységes képet alkotni, azok egy része gazdasági célból, egy része élete veszélyeztetése miatt indult útnak.
4. **Kérem jelölje azokat a felületeket, ahol találkozott a kormányzat bevándorlással kapcsolatos állításaival, gondolataival, tájékoztatásával.**
- a. Utcai plakátok
  - b. Rádióhirdetések
  - c. Televízióhirdetések
  - d. Újsághirdetések
  - e. Weboldalakon megjelenő hirdetések
  - f. Közösségi oldalakon megjelenő hirdetések
  - g. Névre szóló konzultációs levelek
5. **Ön általánosságban mennyire értett egyet az ezekben megfogalmazott állításokkal (1: egyáltalán nem, 5: teljes mértékben)?**
- a. ....
6. **Mennyire ért egyet a következő, kormányzati állításokkal (1: egyáltalán nem, 5: teljes mértékben)?**
- a. A bevándorlás egész egyszerűen rossz dolog, a gazdasági bevándorlás rossz dolog Európában, nem szabad úgy tekinteni rá mint aminek bármilyen haszna is lenne.
  - b. A menedékkérők 4/5-e, azaz 35 ezer ember nem háborús övezetből érkezett Magyarországra, tehát megélhetési bevándorló volt.
  - c. Migránsok százai jöhetnek Magyarországra, akikkel nem tudni, hogyan tudnánk együtt élni, hiszen 600 éve élünk együtt cigányokkal, akiknek nem tudtuk megoldani a problémáit.
  - d. A nőkre jelenleg a bevándorlás és a migránsok betelepítése jelenti a legnagyobb veszélyt Európában. Ahol a migránsok megjelentek, ott ugrásszerűen megnőtt a nők és a gyermekek elleni erőszakos bűncselekmények száma.
  - e. Senki nem ismeri el, de az igazság az, hogy gyakorlatilag minden terrorista migráns. A kérdés csak az, hogy mikor vándoroltak be az Európai Unióba.
7. **Ön mennyire tartja fontosnak az alábbi kormányzati lépéseket a bevándorlási, menekültválság kezelésében (Kifejezetten fontos, fontos, felesleges, káros)?**
- a. A bevándorlóknak szóló üzenetek elhelyezése az országban (Ha Magyarországra jössz...)
  - b. Műszaki határzár létesítése a déli határszakaszon

- c. Nemzeti konzultáció elindítása a bevándorlásról és a terrorizmusról
  - d. 2016-os kvótanépszavazás kiírása
  - e. Alkotmánymódosítási kísérlet a kötelező betelepítés ellen
8. **Összességében milyen osztályzatot adna a kormányzat menekült, bevándorlási politikájára (1-5).**
- a. ....
9. **Kérem jelölje milyen gyakran informálódik az alábbi médiumokból (Opciók: naponta többször, naponta, hetente többször, hetente, soha).**
- a. Index
  - b. Origo
  - c. Napi migráns
  - d. 888
  - e. 444
  - f. Lokál
  - g. Magyar Nemzet
  - h. Magyar Idők
  - i. Népszava
  - j. Regionális Lapok
  - k. MTV1
  - l. RTL
  - m. TV2
  - n. ATV
  - o. Hír TV
10. **Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal (1- egyáltalán nem értek egyet, 5- teljes mértékig egyetértek)**
- a. A bevándorlás Magyarországon kezelhetetlen probléma
  - b. A bevándorlás hatására emelkedik a bűncselekmények száma
  - c. A bevándorlók elveszik a munkát a magyar emberektől
  - d. Aggaszt, hogy a bevándorlók új fertőzéseket hozhatnak be az országba
  - e. Félek attól, hogy a bevándorlás hatására negatívan fog változni az életmódom
  - f. Félek, hogy a kultúránk el fog veszni a bevándorlás növekedésével
  - g. Tartok attól, hogy a bevándorlás hatására, növekszik az esély a környezetemben egy terrortámadásra
11. **Szokott idegen nyelvű híradásokat olvasni, hallgatni?**
- a. Soha
  - b. Ritkán
  - c. Rendszeresen
12. **Volt-e egy hétnél hosszabb ideig külföldön az elmúlt 5 évben?**
- a. Nem
  - b. 1-2 alkalommal
  - c. Évente legalább egyszer
  - d. Huzamosabb időt, az elmúlt öt évből külföldön töltöttem:

- 13. Vannak olyan rokonai, barátai külföldön, akikkel rendszeresen (hetente többször) tartja a kapcsolatot?**
- a. Nincs
  - b. Csupán egy-kettő
  - c. Néhány
  - d. Sokakkal tartom a kapcsolatot
- 14. Hány éves?**
- a. Kitöltendő
- 15. Neme?**
- b. Férfi
  - c. Nő
- 16. Jelenleg Ön...**
- d. Gimnáziumban tanuló
  - e. Egyetemi/főiskolai hallgató
  - f. Munkanélküli
  - g. Alkalmazásban dolgozik
  - h. Egyéni vállalkozó
- 17. Legmagasabb iskolai végzettsége?**
- i. Egyetemi/Főiskolai
  - j. Folyamatban lévő Egyetemi/főiskolai képzés
  - k. OKJ
  - l. Szakmunkásképző
  - m. Érettségi
  - n. Általános
- 18. Hol lakik jelenleg?**
- o. Budapest
  - p. Város
  - q. Község
  - r. Falu
  - s. Külföldön

2. Melléklet: Nemezeti konzultáció kérdései (2015) Forrás: 444.hu

NEMZETI KONZULTÁCIÓ

a bevándorlásról és a terrorizmusról

FELELŐS KIADÓ: MINISZTERELNÖKSÉG

Töltse ki a kérdőívet!

1] Sokféle véleményt lehet hallani az erősödő terrorcselekményekkel kapcsolatban. Ön mennyire tartja fontosnak a terrorizmus térnyerését (a franciaországi vérengzés, az ISIS riasztó cselekményei) a saját élete szempontjából?

Nagyon fontos Fontos Nem fontos

2] Ön szerint az elkövetkező években lehet-e terrorcselekmény célpontja Magyarország?

Komoly esély van rá Előfordulhat Teljesen kizárt

3] Vannak, akik szerint a Brüsszel által rosszul kezelt bevándorlás összefüggésben van a terrorizmus térnyerésével. Ön egyetért ezekkel a véleményekkel?

Teljesen egyetértek Inkább egyetértek Nem értek egyet

4] Tudta-e Ön, hogy a megélhetési bevándorlók törvénytelenül lépik át a magyar határt és az elmúlt időszakban húszszorosára nőtt a bevándorlók száma Magyarországon?

Igen Hallottam róla Nem tudtam

5] Sokféle véleményt hallani a bevándorlás kérdésével kapcsolatban. Vannak, akik szerint a megélhetési bevándorlók veszélyeztetik a magyar emberek munkahelyeit és megélhetését! Ön egyetért ezekkel a véleményekkel?

Teljesen egyetértek Inkább egyetértek Nem értek egyet

6] Vannak, akik szerint Brüsszel politikája a bevándorlás és a terrorizmus kérdésében megbukott és ezért új megközelítésre van szükség ezekben a kérdésekben. Ön egyetért ezekkel a véleményekkel?

Teljesen egyetértek Inkább egyetértek Nem értek egyet

7] Támogatná-e Ön a magyar kormányt, hogy Brüsszel megengedő politikájával szemben szigorúbb bevándorlási szabályozást vezessen be?

Igen, teljes mértékben támogatnám
 Részben támogatnám Nem támogatnám

8] Támogatná-e Ön a magyar kormányt, hogy szigorúbb szabályokat vezessen be, ami alapján őrizetbe vehetők a magyar határt törvénytelenül átlépő bevándorlók?

Igen, teljes mértékben támogatnám
 Részben támogatnám Nem támogatnám

9] Egyetért-e Ön azzal a véleménnyel, hogy a magyar határt törvénytelenül átlépő bevándorlókat a lehető legrövidebb időn belül vissza kell fordítani a saját hazájukba?

Teljesen egyetértek Inkább egyetértek Nem értek egyet

10] Egyetért-e Ön azzal, hogy a megélhetési bevándorlók, amíg Magyarországon tartózkodnak, saját maguk biztosítsák az ellátási költségeiket?

Teljesen egyetértek Inkább egyetértek Nem értek egyet

11] Egyetért-e Ön azzal, hogy a bevándorlás elleni küzdelem legjobb eszköze, ha az Európai Unió tagországai segítik azon országok fejlesztését, ahonnan a bevándorlók érkeznek?

Teljesen egyetértek Inkább egyetértek Nem értek egyet

12] Egyetért-e Ön a magyar kormánnyal abban, hogy a bevándorlás helyett inkább a magyar családok és a születendő gyermekek támogatására van szükség?

Teljesen egyetértek Inkább egyetértek Nem értek egyet

3. Melléklet: Nemzeti Konzultáció (2017) Forrás: Index.hu

**ALLITSUK MEG
BRÜSSZELT!**

Nemzeti Konzultáció
2017

Kérjük, töltsse ki a kérdőívet!

1. Brüsszel veszélyes lépésre készül. A rezsi-csökkenés eltörlésére akar kényszeríteni bennünket.
Ön szerint mit tegyen Magyarország?

- a. Védjük meg a rezsi-csökkenést. Ragaszkodjunk ahhoz, hogy a magyar energia-árakat Magyarországon határozzuk meg.
- b. Fogadjuk el Brüsszel tervét, és bízzuk a nagyvállalatokra a rezsidíjak megállapítását.

2. Az elmúlt időszakban egymást követték a terrortámadások Európában. Ennek ellenére Brüsszel kényszeríteni akarja Magyarországot, hogy az illegális bevándorlókat engedjük be.
Ön szerint mit tegyen Magyarország?

- a. A magyar emberek biztonsága érdekében felügyelet alá kell helyezni az illegális bevándorlókat addig, amíg a hatóságok döntenek ügyükben.
- b. Engedjük, hogy az illegális bevándorlók szabadon mozoghassanak Magyarországon.

3. Mára kiderült, hogy a Magyarországra tartó illegális bevándorlókat az embercsempészek mellett bizonyos nemzetközi szervezetek is törvénytelen tevékenységre ösztönzik.
Ön szerint mit tegyen Magyarország?

- a. Az illegális bevándorlást segítő tevékenységeket - mint az embercsempészet és az illegális bevándorlás népszerűsítése - büntetni kell.
- b. Fogadjuk el, hogy létezhetnek olyan nemzetközi szervezetek, melyek következmények nélkül buzdíthatnak a magyar törvények kijátszására.

4. Egyre több külföldről támogatott szervezet működik Magyarországon azzal a céllal, hogy hazánk belülegeibe átláthatatlan módon beavatkozzon. Ezek működése veszélyeztetheti függetlenségünket.
Ön szerint mit tegyen Magyarország?

- a. Kötelezzük őket arra, hogy regisztráltassák magukat, vállalva, hogy melyik ország vagy szervezet megbízásából, és milyen céllal tevékenykednek.
- b. Hagyjuk, hogy továbbra is ellenőrizetlenül fejthessék ki kockázatos tevékenységüket.

5. Magyarországon az elmúlt években azért volt eredményes a munkahelyteremtés, mert a saját utunkat jártuk. Brüsszel azonban támadja a munkahelyteremtő intézkedéseket.
Ön szerint mit tegyen Magyarország?

- a. A magyar gazdaság jövőjéről továbbra is nekünk, magyaroknak kell döntenünk.
- b. Döntse el Brüsszel, hogy mit kell tenni a gazdaságban.

6. Magyarország elkötelezte magát az adócsökkentés mellett. Brüsszel most emiatt is támadja hazánkat.
Ön szerint mit tegyen Magyarország?

- a. Ragaszkodjunk ahhoz, hogy mi, magyarok dönthessünk az adócsökkentésekről.
- b. Törődjünk bele, hogy Brüsszel diktálja az adók mértékét.

**A kérdőív visszaküldése ingyenes.
Feladási határidő: május 20.**

Elérési útszám: Miniszterelnöki Kabinetiroda (1055 Budapest, Kossuth Lajos tér 1-3.)

Irodalomjegyzék

- Thomas Carlyle: *On heroes, Hero-Worship, & the Heroic in History*. James Fraser, London, 1840.
- Ekaterina Stepanova: *The role of Information Communication Technologies in the 'Arab Spring'*. Ponars Eurasia, New York, 2011
- John Hartley: *Popular reality: Journalism and Popular Culture*. Bloomsbury Academic. London, 2009.
- James. W. Carey: *Communication as Culture*. Routledge, London-New York, 1992.
- Szabó Andrea – Oross Dániel: *A demokratikus részvétel tendenciái a magyar egyetemisták és főiskolások körében*. Politiagora, Budapest, 2012.
- Stanley Cohen: *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers*. Routledge: London-New York, 2002.
- Kitzinger Dávid: *A morális pánik*. Replika. Budapest, 2000.
- Császi Lajos: *Tévéeőrőszak és morális pánik*. Új mandátum, Budapest, 2003.
- Bajomi-Lázár Péter: *Média, hatalom. A Médiainperializmus tézise*. Médiakutató, Budapest, 2001.
- Edward S. Herman, Noam Chomsky: *Manufacturing consent: The Political Economy of the Mass Media*. The Bodley Head Random House, London, 1988.
- Bajomi-Lázár Péter: *Manipulál-e a média?* Médiakutató, Budapest, 2006.
- Tardos Róbert, Enyedi Zsolt, Szabó Andrea: *Részvétel, képviselet, politikai változás*. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest, 2011.
- Bernáth Gábor, Messing Vera: *Infiltration of political meaning-production: security threat or humanitarian crisis*. CEU, Budapest, 2016.
- Samuel P. Huntington: *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása*. Európa könyvkiadó, Budapest, 1996.

Tzvetan Todorov: *The fear of Barbarians. Beyond the Clash of Civilizations*. Polity Press, USA, 2010.

Bernáth Gábor, Messing Vera: *Bedarálva. A menekültekkel kapcsolatos kormányzati kommunikáció és a tőle független megszólalás terepei*. Médiakutató, 2015.

Simonovits Bori, Bernáth Anikó: *The social aspect of the 2015 migration crisis in Hungary*. TÁRKI, Budapest, 2016.

Nemzeti Kutató Intézet. *Elvándorló Fiatalok? Migrációs tervek a magyarországi 18-40 évesek körében*. Korfa folyóirat, XIII. évfolyam, 5.szám, 2013.

Orbán Viktor: *Magyarország Alaptörvényének hetedik módosítása*. Forrás: <http://www.parlament.hu/irom40/12458/12458.pdf> Letöltés dátuma: 2017. április. 8.

Reuters: *Turmp administration tells EPA to cut climate page from website: sources*. Forrás: http://www.reuters.com/article/us-usa-trump-epa-climatechange-idUSKBN15906G?utm_source=twitter&utm_medium=Social. Letöltés dátuma: 2017. március 19.

7/24: *Orbán Viktor és a gazdasági bevándorlók*. Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=Cp64fkaGi5g> Letöltés dátuma: 2017. március 8.

Institut National D'Études Demographiques: *Imigrant and foreign population since 1982*. Forrás: http://www.ined.fr/en/everything_about_population/data/france/immigrants-foreigners/immigrants-foreigners/ Letöltés dátuma: 2017. március 8.

Euobserver: *Orbán demonises immigrants at Paris march*. Forrás: <https://euobserver.com/justice/127172> Letöltés dátuma: 2017. március 8.

Magyar Narancs: *Máris közelíti az egy milliárd forintot Habony cégének állami megbízása*. Forrás: <http://magyarnarancs.hu/belpol/maris-kozeliti-az-egymilliard-forintot-habony-cegenek-allami-megbizasa-98447> Letöltés dátuma: 2017. március 4.

HVG Online: *Nem titkolják tovább, Mészáros Lőrinc az Optimus tulajdonosa.* Forrás: http://hvg.hu/kkv/20170303_nem_titkoljak_tovabb_meszaros_lorince_az_opimus Letöltés dátuma: 2017. március 4.

Index: *Elárulta végre a kormány mennyibe került a kvótakampány.* Forrás: http://index.hu/belfold/2016/10/04/elarulta_vegre_a_kormany_mennyibe_kerult_a_kvotakampany/ Letöltés dátuma: 2017. március 5.

Politico: *All terrorista re migrants. Victor Orbán on how to protect Europe from terror, save Schengen and get along with Putin's Russia.* Forrás: <http://www.politico.eu/article/viktor-orban-interview-terrorists-migrants-eu-russia-putin-borders-schengen/> Letöltés dátuma: 2017. április 1.

Fidesz.hu: *A nőkre jelenleg a bevándorlás és az azt támogató politikai erők jelentik a legnagyobb veszélyt.* Forrás: <http://www.fidesz.hu/hirek/2017-01-31/a-nokre-jelenleg-a-bevandorlas-es-az-azt-tamogato-politikai-erok-jelentik-a-legnagyobb-veszelyt/> Letöltés dátuma: 2017. április 1.

M1 Híradó, 2015. július 2. Forrás: <http://nava.hu/id/2234786/> Letöltés dátuma: 2017. április 2.

M1 Híradó, 2015. június 27. Forrás: <http://nava.hu/id/2230850/> Letöltés dátuma: 2017. április 2.

M1 Híradó, 2015. június 18. Forrás: <http://nava.hu/id/2223834/> Letöltés dátuma: 2017. április 5.

M1 Híradó, 2015. április 15. Forrás: <http://nava.hu/id/2158142/> Letöltés dátuma: 2017. március 15.

M1 Híradó, 2015. április 15. Forrás: <http://nava.hu/id/2158470/> Letöltés dátuma: 2017. március 15.

M1 Híradó, 2015. május 21. Forrás: <http://nava.hu/id/2197438/> Letöltés dátuma: 2017. március 15.

Magyar Nemzet Online: *Lázár gőzerővel kampányol.* Forrás: <https://mno.hu/belfold/lazar-gozerovel-kampanyol-1362258> Letöltés dátuma: 2017. március 8.

24.hu: *Orbán Kötcsén: a rezsiharc éve következik.* Forrás: <http://24.hu/belfold/2013/09/15/orban-kotcsen-a-rezsiharc-eve-kovetkezik/>
Letöltés dátuma: 2017. március 5.

Parameter.sk: *Orbán harcra készül a „bülbülszavú bankárok, mohó multik, brüsszeli bürokraták és hazai apródjaik” ellen.* Forrás: <http://parameter.sk/rovat/kulfold/2013/09/28/orban-harcra-keszul-bulbulszavu-bankarok-moho-multik-brusszeli-burokratak> Letöltés dátuma: 2017. március 5.

Atv.hu: *Giró-Szász: A menekültek négyötöde gazdasági bevándorló.* Forrás: <http://www.atv.hu/belfold/20150520-giro-szasz-a-menekultek-negyotode-gazdasagi-bevandorlo> Letöltés dátuma: 2017. március 8.

Policy Agenda: *Létminimum 2015-ben Magyarországon.* Forrás: <http://www.policyagenda.hu/uploads/files/L%C3%A9tminimum%202015%20%C3%A1prilisvegleges.pdf> Letöltés dátuma: 2017. március 9.

Index.hu: *Megélhetési bűnözőkre utaznak a polgárőrök.* Forrás: http://index.hu/belfold/2013/03/25/megelhetesi_bunozokre_utaznak_a_polgarorok/ Letöltés dátuma: 2017. március 9.

Európai Parlament: *A migrációs válság számokban: menekültek és menedéjogi kérelmek az EU-ban.* Forrás: <http://www.europarl.europa.eu/news/hu/news-room/20160616STO32440/a-migr%C3%A1ci%C3%B3s-v%C3%A1ls%C3%A1g-sz%C3%A1mokban-menek%C3%BCltek-%C3%A9s-mened%C3%A9kjogi-k%C3%A9relmek-az-eu-ban> Letöltés dátuma: 2017. március 15.

Magyar Helsinki Bizottság: *Migrációs Pánik: A kormányzat szócsöve a közmédiá.* Forrás: <http://www.helsinki.hu/migracios-panik-a-kormany-szocsovelett-a-kozmedia/> Letöltés dátuma: 2017. március 15.

444.hu: *Ez lett a nagy 1 milliárd forintos, bevándorlók ellen hergelő nemzeti konzultáció eredménye.* Forrás: <https://444.hu/2015/07/27/ez-lett-a-nagy-milliardos-bevandorlok-ellen-hergelo-nemzeti-konzultacio-eredmenye> Letöltés dátuma: 2017. április 6.

Origo.hu: *Móricz Eszter: A baloldal nem egységes a bevándorlás ügyében.*

Forrás: <http://www.origo.hu/itthon/20160919-nepszavazas-mszp-moricz-eszter-bevandorlas.html> Letöltés dátuma: 2017. április 11.